

۱۵۹۷۰

لکھن میپی

۶۸۶۱۵

سارا شگفتہ

سارا اکبری کراچی

سارے حق سارا اکیڈمی دے ناں

8911.421
5642

اشاعت	:	مارچ 1994ء
تعداد	:	ایک ہزار
سرورق	:	ریاض
کمپیوٹر کمپوزنگ	:	احمد کواٹکس، نیلا گنبد لاہور
مطبوعہ	:	میدان پرنٹرز، 10 شارع فاطمہ جناح، لاہور
ناشر	:	سارا اکیڈمی
قیمت	:	پنجاہ روپے

○ ملن دا پتہ ○

سارا اکیڈمی 3/29 رفاہ مرکز، بلڈنگ رام بھارتی اسٹریٹ جوڑیا بازار کراچی

فون نمبر:- 21-2417757

فیکس نمبر:- 21-2425355

اسیں اپنے دوست احمد سلیم دے شکر گزار آں کہ اوہناں "لکن مٹی" دی
ترتیب تے ادہدی اشاعت وچ ساڈے نال تعاون کیتا۔

سارا اکیڈمی، کراچی

کچھ اکھر

سارا شگفتہ بارے ہن تائیں جتا کچھ وی پتھپیا اے (اوبدے دو مجموعے ”آنکھیں“ تے ”نیزد کارنگ“ اتے اوس بارے دو کتاباں، امرتا پریتم ہوراں دی ”ایک تھی سارا“ تے احمد سلیم دی ”مردہ آنکھیں“ زندہ ہاتھ“) اوہناں توں ایس گل دا اندازہ نہیں لایا جا سکدا کہ سارا اردو دے نال نال پنجابی دی وی کئی بھرویں تے توانا شاعرہ سی۔ سارا دیاں پنجابی نظمیں ”لکن میٹی“ دے نال بیٹھ تھادے ہتھاں وچ نیں۔ ایہناں نوں ترتیب دیندے ہوئے ایسہ گل دیکھ کے سانوں کوئی حیرانی نہیں ہوئی کہ پنجابی وچ سارا دے اظہار دی طاقت، اردو نالوں وی بھرویں، سوہنی تے سچی اے۔ سارا دی حیاتی وچ (1982) امرتا پریتم ہوراں نے ہی ہندوستان توں پنجابی وچ اوہدیاں نظمیں دی کتاب ”بلدے اکھر“ بڑے سوہنے انداز وچ چھاپی سی، پر اوبدے وچ بہتیاں نظمیں اردو توں پنجابی وچ ترجمہ کیتیاں گئیاں سن۔ ہن پہلی واری سارا دے پنجابی کلام دا مجموعہ ”لکن میٹی“ ایس ایس آس نال پیش کر رہے آں کہ ایسہ پنجابی ادب وچ اک چنگا تے بھرواں وادھا ہووے گا۔ ایس ایسہ آس وی رکھدے آں کہ بیہناں دی جہاں کول ایس مجموعے دیاں نظمیں توں دکھ، سارا دا پنجابی کلام پتھپیا، ان پتھپیا ہووے، اوبدے سانوں فوٹو کاپی ضرور گھل دین تاں جے اوہنوں وی ترتیب دے کے چھاپا جا سکے۔

سارا اکیڈمی۔ کراچی

کوئی رنگ کہانی رہ گئی!

رنگاں دے سینے وچ کوئی رنگ کہانی رہ گئی
 بدناں دے سینے وچ کوئی دل کہانی رہ گئی
 لہو دے سینے وچ سچیاں توں وی کوئی سچی کہانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

سہ راتاں روون تے تارے اتھرو بن جانڈے نیں
 پنچھی تے پروازاں میرے ویڑے توں اڈ جانڈے نیں
 اک ملن دی آس توں بہتے پھل وی اک جانڈے
 سو وقت دے منہ وچ لیراں دی کوئی گل پرانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

سفر آتے بن کے پتھر منزل دے چنگاں اتھرو
 رسیاں دے سینے وچ اک اک سیانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

اک ہجر گزارن آئیاں نیں ایسہ اکھاں میرے گھر
 بن تے سڑدیاں رہندیاں نیں اکاں میرے گھر
 اکھاں جدوں دل وچ کھبیاں، فیر کدے نہ ہسیاں
 بنظاں وچوں اکھاں پھڑکے جلن سیانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

انسان توں بہتیاں قبریں نیڑے
 ڈبڈے سورج دے چہرے تے اک شام سہانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

قبراں آتے دعاواں منگدے
 رچیاں اکھاں ہر ویلے ونگدے
 اکھاں دے گھر فکر وی دیکھو، آنی جانی رہ گئی
 کوئی رنگ کہانی رہ گئی

رنگاں دیاں مسچیاں ہنیاں
مردے توں بہتیاں قبریں وِکیاں
وقت اے تھوڑا، بہتیاں چھٹیاں
ڈوراں دے کولوں پتنگاں اڈیاں
خاکی دے ہتھ وچ اک خاک کہانی رہ گئی

کوئی رنگ کہانی رہ گئی

و نجهلی

اکھاں وچ اک سپنا سی
یا چچی مچی اپنا سی
و نجهلی وانگ تماشہ ساں
یا چچی مچی ہاسا ساں
یا جگ دی اکھ دا ہاسا ساں

ڈبنا چاہوندی ساں تے سمندر نے اپنیاں بانہواں ونڈ دتیاں
میں چن نوں اگ لاکے اگے ودھ گئی
تے کوئل نے درخت کالے کردتے
جتھے میں ہندی آں اوتھے کوئی نہیں ہندا
جینہوں میں لبھدی آں اوہ مینوں نہیں لبھدا
بھل بھل لبھدی آں سارا نوں
کتھے ویں توں کمیٹیے!
گھر نہیوں جانا؟

گھر چوں ہیرے کڈھ دیو، چھت تے دروازے کڈھ دیو
فیر میں گھر جاواں گی
رنڈیے! بغیر کھسموں بچہ پیدا کرنا چاہوندی اس
'چپ' نہیں تے مریم سن لوے گی
ایہہ ادھار گلاں نیں،
جیرٹیاں اسیں آپے وچ ہی کر سکدیاں واں!

میں ست قبری

اوپنے روٹیاں چرائیاں مینوں مٹکھ نہ لگی
اوپنے ترسہ اکٹھی کیتی تے میرے بھانڈے ٹٹ گئے
اوپنے میرے لئی دھڑکن لہھی
جدوں میرے ساہ پتھر ہو گئے
اوپنے شاخ توڑی تے بانسری بنائی
اوپنوں گھڑیاں گھڑیاں میری انگلی ٹٹ گئی
جیہڑا چور پھڑدی اوہ یار نکدا
انتظار کھولے رہ گیا تے اکھ اوہدے گھر

میں گھروڑی

تے روز اوہدی اک ٹوٹ میرے تے ڈگدی
تے میں اپنے ہنیریاں توں اکھاں چک لیاں
اوپدے لفظ ددھ پی گئے تے میں روٹی نہ کھاہدی
میرا کوڑا پیرٹا زمینوں نس گیا
لوکاں اکھاں کالیاں کر لیاں
میرے دشمن گھوڑے پے گئے
میں جیہنوں روندی، اوہ چھوٹا پے جاندا
میں جوٹھ پُن پُن وڈی ہوئی
میں جھوٹھ بول کے زمینوں دور ہوئی
تے اوپنے میری جیہ تے نہر کھود لئی
اوپنے عزت دے دریاواں دے رے بنائے
تے مینوں کس دتا
اکھ میرا بدن کھوڑن لگ پئی
تے میں اپنی ماں دے جنازے توں پھل چرائے 6

میرے چنے کپڑیاں تے چھاں رو گئی
تے ماں پکچیا کتھوں آئی ایس
اوبنے میرے بدن دے گولے لائے
میں ست قبری
اپنی چادر تے سو جاندی
واگن نے ہتھ چھڑے
تے میں اپنے ماں نوں گھروں نسا دتا!

رنگ چور

”رنگے ہوئے مکانات دے لو کی کتھے رہندے نیں“

راہ وچ تے کئی راہواں رنگیاں ہویاں نیں
کے ان دیکھے نے بعض جگہ اکو ای رنگ رنگیا ہویا دے
آ میں پہلاں تینوں بچھ لواں

دس تیرا کیہڑا رنگ دے
میںوں وی کسی ان دیکھے نے کئی رنگاں وچ رنگیا ہویا دے
ہن توں کائنات چک کے دیکھ
میں کیہو جیا لگنا پیا واں-----

میں تے تینوں وی کئی رنگاں وچ دیکھدا پیا واں
فیر کیوں توں رنگے ہوئے مکانات دے لوکاں دا پتہ چکھدا ایں۔
میں تیرے کولوں کیہ لگاں!
میں چور واں
تے میرا کم رنگ چوری کرنا دے!

واہ بھراوا توں وی میںوں خوب ملیا ایں
میں رنگ واں، تے لوکاں دی کینچلی چوری کردا واں
ہور غاراں دے رنگ چوری کردا واں۔

توں دس یار رنگا!

میں غاراں دے رنگ چوری کر سکدا واں

سچ چکھیں تے سبھ توں وڈا چور سورج ای۔
تے رنگے ہوئے مکانات دے لوکاں تک پسندیاں ای

اوہ تینوں کئی رنگ دکھا جاوے گا

توں کنے رنگ چوری رکیتے نیس!

جے شام پے گئی اے تے ایہنے ساڈے چہرے،
چوری کرنے شروع کردتے نیس۔

توں دس یار رنگا!

توں کینچلی کس طرح چوری کردا ویس؟

میں ہر ویلے دوپہراں وچ رہنداں واں!
تے تینوں پتہ اے، دوپہراں دی کینچلی کس طرح
تبدیل کردا واں۔

سمندر اُتے پھیل جاواں تے سمندر نوں بدل بنا دیندا واں
زمیناں اتے میری زرد دھپ نہ پھیلے تاں
زمین اپنے آپ کینچلی بدل یندی اے۔
تے دریا اس زمین توں سمہرے پھر دے نیس!

توں رنگ چورتے میں رنگ!!

رنگ چور! ہاں رنگا!

تے وچ ساڈیاں اکھاں اِکو بیہیاں تے نہیں لگدیاں پیاں؟

یار رنگا! پوراں دے رنگ چوری کرن دا کوئی جادو دس

جدوں زور دیاں ہواواں چل رہیاں ہوں،

تے پوراں سفید پیاں ہوں۔۔۔۔۔

ناخن پوراں نوں کرید رہے ہوں
توں پوراں دے رنگ چوری کر سکدا ویں۔

ایسہ دس آسمان دا رنگ سمندر تک کوں اڑیا۔

ایناں باریکیاں جے میں تینوں دس دیواں
تے میں آپ چوری ہو جاواں!!!

اس ویلے اسیں اکوای پتھرتے بیٹھے ہاں
ذرا پتھردا رنگ دیکھ۔
چوری کر پہلاں اس پتھردا رنگ!

”ہولی ہولی ٹرکدھرے ساڈی آہٹ پا کے کوئی رنگ
چھپ نہ جاوے“

رنگ! میں جو تیرے نال واں---

غار وچ پتھر ٹکراندے نیں تے اگ لگ جاندی اے!

ایسہ کیہ؟

میں رنگ آپ پتھر ہویا واں تینوں کیہ

جواب دیواں---

ایسہ اگ مجھ نہیں سکدی؟

اگ مجھ گئی تے توں چور فیورچور نہیں رہویں گا

ہیرے روشنیاں چوری کردے نیں

تیرا بیڑہ غرق---

کدی ہوا نون وی شیشہ کندے نیں

ہوا تیرے کپڑے وی پھڑدی پی اے تے میرے وی

کدھرے ایسہ وی تے چور نہیں!!

چھڑیا رنکا! چوری کرن نکلیا ویں کہ رنگ ہون نکلیا ویں

”دیکھ سمندر جدوں پتھردی سطح تے آوندا اے

چٹا ہو جاندا ای

تے ہوا درختاں تے چڑھ جدوں پندی اے

ہری ہو جاندا اے“

تے آدمی جدوں روند اے تاں

اپنیاں اتھرواں وچ ڈب جاندا اے

چٹا ہو جاندا وے۔

ایسہ آپ چور ہندے نیں۔۔۔۔

یار رنکا!

جے میں چوری نہ کہیتی تے میرا گھر

بے انگار رہ جاوے گا۔

میری روٹی دا رنگ چٹا پے جاوے گا!

تے میری جھکے رنگ رنگ پکاوے گی!

مینوں تے پھلاں کول لے جاوے گی!

تے پھل جان دے نہیں کہ میں چور واں!

یار رنکا!

توں کتھوں ٹریاں سیں؟

اپنے گھروں :-

تیرے گھر دا رنگ کیہو جیا اے!

میں سمندر دا رنگ چوری کیتا سی

تے فرش بنایا سی۔

لوتی دا رنگ چرایا سی

”تے جدوں اگ دا رنگ چرایا

میری روٹی کچی رہ گئی“

ایسہ لے پھڑ اپنی کینچلی!

جدوں توں چن دا رنگ چوری کردا پیا سیں

تے میں چرائی سی۔۔۔۔

لے اپنی کینچلی تے یاد رکھیں

جدوں اکھاں دی کینچلی چوری ہو جاندی اے۔

انسان رنگ چوری کرن واسطے نکل کھلوندا اے!

اچ فیر آسمان تے چن نوں پیڑ ہندی پئی اے
 تے رات دیاں کالیاں اکھاں
 ٹٹے تالے وانگر ویہندیاں پیاں نہیں
 میں اکھ مکا کے وی کھیا
 کل تے اکھ وانگوں ڈب کھڑی اے
 میرے سارے قصور کمرے وچ بڑے پئے نہیں
 نکا قصور وڈے ول ویہندا پیا اے
 تے وڈا قصور نکلے ول پیا وہندا اے
 وقت ٹٹ کے گنتی بن گیا اے
 تے سوللاں مینوں قتل پیاں کر دیاں نہیں
 کیہڑا ویلا مینوں مکاوے گا
 میں لکن واسطے مٹی تے خرید لئی اے
 تاں جے فرشتے اجر توں وکھ نہ رہن
 رات تے میرے دل وچ رہن لگ پئی اے
 سورج کدھرنوں اڈیا اے
 کوئی شکاری سورج نوں زخمی نہ کر چھڑے
 تے وقت جیہڑا بہتا ای نیزے آگیا اے
 کدھرے دور نہ ہو جاوے

اگ دی لوڑ

مینوں اگ دی لوڑ اے جیہڑی میرے اندر بچھے
 تے فالتو چیزاں ساڑ چھڈے
 کدی کدی اگ انکاری وی ہو جاندی اے
 تے بعض ویلے ازانوں وی نہیں دتیاں جاندیاں
 ہنیرے وچ اکھاں گواچ جاندیاں نہیں
 پھل ڈگ کے اپنی چھاں گنوا دیندا اے
 تے انسان دے بعض کفن مردے نالوں وی
 ٹھنڈے ہندے نہیں!
 ادھے کمرے وچ ادھی روح نہیں ڈگی دی
 سورج پستیاں وچ وی رہندا اے
 چپ انسان نوں ماردی اے
 تے انسان چپ کولوں نہیں لک سکدا
 ہنیرے وچ آگے ہوئے پھل چھاں نہیں لہندے
 اگ دے جگر وچ کوئی چیز لگی نہیں رہ سکدی
 اگ بچھ جاندی تے واج کما لیندی
 تے ایس دور دی زبان کلند توں وی نکلی اے
 ہنیرے وچ اکھاں سٹ کے چیزاں لہھیاں جاندیاں نہیں
 مڑی دی واج انسان نالوں بہتی دکھی ہندی اے
 تے سمندر کدی مٹی نہیں چرانداتے مٹی سمندر نہیں چراندی
 موجاں پیراں کولوں خورے کیہ منگ کے سمندر ول ٹر جاندیاں نہیں
 اج رات توں میرے عذاب نبھاویں گا
 پر میں تینوں نبھاواں گی
 میں کدی دریا واٹوں فریاد نہیں کردی

دیوے دی زیادہ لو زیادہ لوڑاگ ہندی اے
 میں کے دا اجر نہیں
 نہ وقت دی تقسیم وچ شامل آں
 اگ اوئی کو چرائی دی اے جینی کو بندے کول رات ہووے
 انسان تے اکو ای وار مردے
 فیر ایسہ فرشتے روحاں کتھے لے جانڈے نیں!
 تے ہیریاں نوں اگ دی ڈاہڈی لوڑا کیوس پیندی اے
 کھوہ دی آس تے لٹکی ہوئی رسی
 انسان دی ترہہ نالوں ڈاہڈی ہندی اے
 جدوں روگ میرے گھر جمیاسی
 اودوں میں دیوے اگ نہیں سی بالی
 اگ دیاں کنیاں کتھے جا کے وس جانڈیاں نیں
 ہیرے دی پچھان وچ اگ سوں جانڈی اے
 اکھاں نوں سچائیاں دی اگ لگی ہندی اے
 سورج اپنی دھپ وچ ساہ لیندا اے
 تے ماواں خورے کیڑے چھاں وچ انساناں نوں سٹ جانڈیاں نیں
 پیراں دا دکھ پیراں نال ہی رہندا اے
 دل دی نوک تلوار نہیں سہار سکدی
 دتاں نال پواندی نہیں بنی جانڈی

میں کوئی نہیں نچنا

دکھاں دی ڈالی تے میں رہیں گے پائی
 تے ہا سے ہنہ ہنہ رہے
 مبروی خیل کڈے کڈے
 میں مٹی تے ترو تک چھڈی جاواں گی
 تے فیر میری خوشبو لوکاں دا ناں رکھے گی
 میں فیر کے انتظار دے کھوہ وچ بے اُتراں گی
 تاں فیر قیامتاں دا انتظار کراں گی
 میرے لفظ میری چھاں ہون گے
 جیہناں نال میرے بچے جوان ہون گے
 اوہ ایڈے جوان ہون گے
 کہ اوہتاں دی نجھی نال سمندر ہوئے گا
 میری موت دیاں ویلاں ڈاہڈیاں ہون گییاں
 پر اوروں مینوں محکمہ نہیں لگنی
 جدوں قبر تے میرے وسن والے آون گے
 تے میں کوئی نہیں بولنا
 میں کوئی نہیں ہٹنا
 تے میں کوئی نہیں نچنا

مہروں اکھل دیوں گھیراں مہوں لے ڈپوں
 توں ہنم دا اور داڑھ کھٹکا کے کتے زکھا ہیں
 پھل پنے سزا لے لیا دیا کے نوں نہیں لایکا
 اج کندھل چڑیاں پیاں مارو ہاں نہیں
 کہ لوکی مینوں رٹھے دی کڑی کندھ سے نہیں
 بیستاں واسطے اکھل دیو پیاں سن
 اج لوہ مینوں تر کڑی وچ توکھ سے نہیں
 میں ہکھ دی دیوی نوں کدی دی قربان نہیں کیتا
 ایسے لئی لوکی مینوں ہکھی کندھ سے نہیں
 میں سپ دا بھو تھا ۱۱۱ پی کے وی بھو تھی نہ ہوئی
 تے سورن کول رات دی کوئی ہیں نہیں ہی
 میں اپنے آٹھے چوں ڈک پئی
 تے منی دا دل بھو نا کو رو گیا
 میں سورن ناوں بہتی ڈلی توں
 تے ہن ناوں پھوئی توں
 ہتھ گنوا کے کوئی کیہ منگ سکے اے
 تے ہن کون ویندا اے
 وقت دا ہوئی کتا میری کنڈی کھٹکا ۱۱ اے
 فیر میں مستی گئی تے وان تلی گھر کوئی نہیں
 میں بوجے ونڈ چھڈے

ایسہ تے میں کھیڈاں گی
اوپنے بوہے بند کر چھڈے
تے مینوں روڑی اتے سٹ کے ٹر گیا
روڑی وی باراں ورھے انتظار کردی
دل وچ انتظار دیاں سوئیاں کھب گیاں نیں
تے اج میں اپنے دل داناں وقت رکھدی آں
بوہے بند نیں

تے سینے دے میدان وچ واگاں، ٹاپاں دے سفر ختم ہو گئے نیں
میں بھروٹے مچک مچک کے بہتھاں وچ رکھی آوندی آں
غور نال وی ہندی آں تے ایہناں نال گلاں کردی رہندی آں
لوکی گلاں کر کے میرا منہ کالا کر چھڈ دے نیں
ہنچھواں دی زبان ڈگ پیندی اے
بدنامی دیاں کندھاں وچ کئی دروازے کھل گئے نیں
جدھر جاندی آں تنہائیاں اپنا بوہا کھول چھڈ دیاں نیں
تے میں فیروزار وچ آکے
وکن لگ پیندی آں

دکھ کندھاں توں اچیاں جھاتیاں مارن لگ پئے نیں
گلیاں دے کتے وی میرے خالی ہتھ ویکھ کے ٹر جاندے
بلیاں میری یک تے جیسے مار دیاں نیں
تے کہندیاں نیں ایسہ کڑی کنک نہیں، غم داروڑا اے
ایسہ بلیاں میری یک تے منہ مار کے ہو رہی تھکھیاں ہو جاندیاں نیں
میری تھکھ میاؤں، میاؤں وی نہیں کردی
قبر، میری تھکھ انسان وانگوں تراشی گئی اے

میں کوڑھی کولوں روٹیاں کھوہ کھوہ کے
ویر نوں کھوائیاں سن
خورے اوہدیاں نیکیاں کیویں کوڑھیاں ہوگیاں

اگے مینوں رسی لڑ گئی اے

وے!

میں اکھوں نیویں پے گئی آں
تے جشیوں سدھی پے گئی آں
میں تلیاں نال انگلیاں داگلا گھٹ چھڑیا ای
کوئیں دساں میرے کول کوئی وی لوڑ نہیں

وے!

میری رات وچوں اونی تارے سٹ پھڑے نی
تے میری مٹکھ دے کنڈیاں نال روٹی پکا چھڑی سو!
میں نہر نال لیرا بنایا سیا اوہنے روڑھ چھڑیا ای

وے!

میرے واسطے پھل پروویں موسم رہن دیویں
میری پیسنگھ نہ بناویں
اگے مینوں رسی لڑ گئی اے
میں اگ پھڑکے تینوں لبھیا اے بھج نہ جاویں
کہ بھج کے سوا ہونا پیندا ای
میں تے ہس کے کھرن لگ پینی آں

وے!

کہندے نیں اڑیکاں کالیاں ہو جاون
تے موت سندی اے

من ٹھار دی ٹھار دی سیت سیت پے گئی آں
تے کانڈ چک چک کے کہانیاں بناندی رہندی آں
خورے زمین خالی اے
کہ میں خالی آں

پیر سٹ سٹ کے بہندی جاندی آں
 جو میں اپنی فکر بھ لئی
 ہن دیویاں وچ آگ نہیں بالئی
 اکھ باللاں گی

وے!

میرے دکھ ہن دھو کے سٹ وی چھٹ
 کہ مٹی دی کان کدی نیوں کڈھنی

وے!

اکھال رولا پاندیاں پیاں نیں توں کتھے ویں
 گھڑیاں دے رولے وچ
 میرا تے وقت گواچ گیا اے

میرے مرن والے میرے نال کھلوتے نہیں
 کہ مٹی مٹی دے نال ہی گل کر سکدی اے
 میرے پیراں دیاں لکیراں نال
 رب دامویا بندا جاگ پیا!

تے آکھن لگا

اہتھے کوئی جیوندا بندہ ہے؟
 میں کئی بہن گلایاں وچ بھونکی
 تے متے ہوئے بندیاں دے سفنے وچ
 گتا بھونک گیا

تھوڑی دیر بعد سفنے وچ چور آیا

چور نے مینوں وٹا کڈھ ماریا

اوسنے مستھوں میرا ناں پچھیا!

میں کہا چپ وے للاریا!

اج میں دو بے کپڑے پائے نہیں

اج میں تیرا کوئی انگور نہیں کھانا

لہو نال کھیڈن والیا!

تیری ماں کتھے وے

بھکھ نوں توں انسان دی دلالی واسطے بھیجیا اے

اسیں غریب لوک واں

ساڈی اگ نے تے کدی آسمان ول دیکھیا ہی نہیں

کنے بھین بھرا مٹی دی نیند متے نہیں

چنگی سرنگ بنائی آ

اسیں تے تیرے کولوں ساہ وی نیوں منگدے

بندے تے دل سٹ کے اکھاں لانا ایں

جے میری ماں نے تینوں پیدا کیتا ہندا
تے توں لہو ناں نہیں سی کھیڈ سکناں
ماں کہندی سی
تیرا اک بھرا گواج گیا سی
کدھرے اوہ توں تے نہیں؟

دیرا میری ہکتے بول

دیرا تیرا لہو میں گھوڑا رنگیا
تے آپ پھکی پے گئی
تیری پگ تروپے لائے
تے سنگدیاں سنگدیاں تیری عزت کھری کردتی
ہن گھروچ بہہ کے بھین دا نہیں عورت دا انتظار کہ.....

میں تیری فرمائشی عورت آں
ہن میں تیریاں کڑیاں لئی ونگاں نہیں خرید سکدی
کہ آگ میں وئی اے.....

دیرا تیرا شجرہ میرا شجرہ نہیں
تینوں میرے لہو دے قطرے دی واج نہیں آ سکدی.....

اسہ کیسی روانی اے
تیری مہکمے تے میرا تراہ نکل جاندا اے
توں میری ہکتے سوانگ رچائے
میں اپنے بدن دیاں گنڈیاں کھولیاں.....

توں مینوں لڑلیا کے دتے
میری شلوار تیری بیوی نے ہنڈھا چھڈی
میرا دوپٹہ تیری ماں نے ہنڈھا چھڈیا
تے مندری میں کوٹھا لاون والی نون دے چھڈی
دیرا! کوڑا اوہدی روزی سی آ.....

دیرا میں تیرے واسطے کوڑتا پے نیں

فیروی توں کتوں کتوں ننگا ره جاویں گا
دیرا دکھاں وچ تروٹ
کتے میرے ماس واسطے تینوں ہٹی نہ کھولنی پئے
کتے میری ہٹی دا ناں دیر نہ ہوئے.....

دیرا تیری ہٹی تے میرا ناں لکھیا اے
ہن سودا کوں وکے گا.....

کوڑے کپڑے تے مٹی رنگ میرا

چھاویں بہہ گئے اسیں تے درخت کوئی لے گیا

سورج گھر رکھیا

تے راتیں کوئی لے گیا

گھوڑے خواباں دی جاگدی اکھ

بندے مرجاندے مٹی جدوں اقرار کردی

میں رب دی بندی

کاہنوں کرلاندی

مائے نی مائے!

تیرے کپڑے مینوں چھوٹے پے گئے

کیوں موسم نوں چن چکھے

اکھاں راز بن سولی چڑھیاں

رستیاں نوں میری موت آئی

دیہڑیاں دے راز بولے

گلیاں پھر کماندیاں

چن دی اداسی موت اے

اج ایسہ میرے رب بن بیٹھے

اکھاں دُھندیاں نیں

پیر سڑدے نیں

میرے ساہ کتھے رہ گئے نیں

میں مچ پئی تے توں سڑ جاویں گا

میں ڈرگ پئی تے توں گھٹ ہو جاویں گا

میںوں اوہنے قید دی آخری سلاخ تے لکھ چھڈیا اے

اسی چار پیراں نال ٹرے ساں

تے دو گلاں بھل گئے ساں
 شاخاں اگ دے کپڑے پا کے گھٹ ہو چلیاں نہیں
 اپنی اگ کدی نہیں تھکی دی
 پر زندگی رات لکائے
 کتھے چھڈیا میرا گھر پرانا
 مینوں کوڑے وانگر بال چھڈو
 تے اکھ وانگر راز دسو
 انے اجڑی آں نالے سبھی آں
 میں تے اکھیں نہر پرونی آں
 ایسہ بدن تے نرا پٹھلا جے
 میں پھل ونڈن چلی ساں
 تے اوہ کچھری لا بیٹھے.....
 او، قبر وچوں کڈھ کے بچھدے نیں
 کدوں تے کتھوں کتھوں مری سیں
 میں ہس کے پھل ونڈ دتے
 پر شاخ توں تے لوکی
 میریاں ہی پھلاں نال مر گئے
 تے مینوں زمین دی چوکیداری تے رکھ گئے
 ہتھ وچ سارے سورج مینوں چوہنڈیاں وڈھدے نیں
 دکھاں دی بین تے اکھ دی پٹاری
 کوڑے کپڑے تے مٹی رنگ میرا!
 چپ میری نے دیکھے!
 دریا پئے مردے!

مائے نی مائے!

جدوں تیرے گھر سورج رہن آیا

اودوں تیرے بوہے چن وکیا!

جدوں سپ نے تینوں ڈنگیا

تے میں پٹاری وچوں نکل آئی

مائے نی مائے!

اساں رل کے عمراں دی بین وجائی

تے قبر تک زندگی نوں مست رکھیا!

ہتھاں توں ڈلہ پئے بندے!

میں تیری اک رات دی لوتی آں

فیر کیوں وال لے کری جانی ایس

میرا ناں رکھ کے توں تے ونڈی گئی ایس!

میں تینوں نیندر وچ نیوں سون دنیاں!

○

ماہی کھیڈن آیا
کوئی کھنڈہ بدن دی مٹی، نوپس پرانی
تکلیاں تے سب لڑالے
تے موت نوں اکھ بنا لے
پر اکھیاں تے پردیس وسدیاں نہیں
ماہی تے پردیس وسدے نہیں
واواں کچھے پیاں پاندیاں نہیں
اڑیے! پتنگن دے رنگ نہیں اڑدے، اوہ آپ اڑ پڑ جاندیاں نہیں
ماہی کھیڈن آیا ای تے بچھدا ای
کیٹری کیٹری ہٹی توں سودا لیا سیا!
دیکھاں میری جی اکھ وچ پھڑک کے
کجی اکھ بچھدا ای
کس میری تریسہ تہ اوہدا دیکھنا لے
اڑیے ماہی کھیڈن آیا

اوہنوں میرے اتے ترونک چھڑو
جے میں اپنی باس وی دیواں تے
مینوں مٹی توں ڈیگ چھڑیا جے
اڑیے نور بھانڈی ماہی توں
میں کتھے آں!
ٹال وکدائی، باغ وکدائی
پہلی شام نیانے وانگوں
ہس ہس کھیڈیے
میں فیہ ہس پئی

فیر گینے کھیڈن لگ پئی
 میں چوہنڈھی بھر کے، جوں پھڑ کے، اوہنوں اپنے راز دے
 تے جوں مرگنی
 میں اکھاں تر و نکیاں تے جنگل اگ پئے
 میں ہتھ ویاہ دتے تاں نکئی پے گئی
 میں کئی کئی جمدی جاواں
 اوہ مٹی وانگر ہسدا آوے
 آساں لے لے زمیناں داہور جام کیہ اے
 تے نیت پائی دے ننگ کیہ دیکھئے!
 تساں وی ٹر جانا
 آساں وی ٹر جانا، کتھے جانا!
 کنیاں دیاں جیہماں ہنے سڑیاں
 تے لوکاں نے بھانڈے مانجھ چھڈے
 اوہنے فیر مینوں لوکاں وچ تر و نک چھڈیا
 فیر کدی وی تے نہیں بولی
 اڑیے ماہی کھیڈن آیا

کندھ کلی کر لئیے
 تے بوہیاں دے ساہواں نوں کنڈی لا چھڈیے
 تے مٹاپو لئی کولا رکھ لئیے
 پر لہراں دے لباس لہراں منگدیاں
 اوہ کھیٹوں بہتاسی
 ہیشوں تھوڑا دسیا
 آچادر وی کان گڈیے
 اکھاں وی سیمی و جا کے اڈ پڈ جائیے
 تے ماہیا ویاہ چھڈیے
 کونج نوں اپنے پے رتا چھڈیے

تے اوہنوں کہہ چھڑیے
ستی نوں آکھئے ہن کدی نہ بولیں!
ویکھ ستیاں

کدی قرضائیں وی ستے

ہاسے مینوں ڈولہ کے

توں اکھوں ڈولہ گیا

ستھی اک گھٹ محرم منگ لیندی

پر تیرے کول لبوہی کوئی نہیں سی!

ایسہ بچل نہیں کہ شکایتیاں نہیں

ایسہ میں واں کہ توں اسیں

تنداں تے ساڈیاں چادر وچ پرودتیاں گیاں نہیں

میں مٹی پر تا پرتا کے ویکھاں

تے کتے وی نہ پرتائی جاواں

نہیں بولدی سیں نہیں بولدی سیں

جھلی مٹی ہن ایسہ قبریاں

ٹھنڈیاں سیت مورتاں چپ بولدیاں

دے میں رل گئی بدنوں تے روح وچوں اج بول

یاداں وانگ اگ وچ لاناں لگیاں

تے چار چوہیرے ماتھی وسدا

جھلا لوں لوں وچوں بولداں

تے روح دی کمانی کھٹ گیا

میں کوہ کوہ گنڈھاں لائیاں

تے ماتھی دے دھاگے وٹ لئے

پر کد تیکد کھردی جاواں

ماتھی میرے پے گاؤندا

اوہ ہنڈاؤن پچھتاوے تے میں بھری اڈیک رہی

شرماں تے میں جنی بریک رکھی

میریاں وانگاں نہ پھروں میرے سفر پھروں
 تینوں ہچکی لگنی اس
 نے میرا تراہ نکل جانا ای
 اکھ ایڈی دیر نال مکیڈی اے
 قید وی ہندی اے بس وی ہندی اے
 ہتھ ملایا ای کہ میت وٹائی آ!
 آ شرمای دی کال کو ٹھڑی وچ
 ننگے بہہ کے روئیے!
 تے تاڑیے دونماں نوں

مینوں پتہ اے
 توں وی میری اک وچ تر تر جانیں
 تے ایہہ وی ہن پتہ چلیا اے
 جدوں ساریاں روٹیاں پکا چھڑ دی سال
 تے تو اکیوں ٹھنڈا ہندا سی؟

میری تر یہ تیرے بھانڈے توں دور تے نہیں سی
 میرے پیر مٹی توں چھوٹے تے نہیں سن
 نکلی جنی حیاتی تے وخت اسماناں جیڈا
 زکا جناں چن تے رات اسمان جڈی
 کملٹیے! تیری سلانی کڈی لمی اے
 پائے پرانے بندے
 تے نکلے وانگر دھاگہ ٹکدے
 کملٹیے! کدی تے ماہی آوے گا
 کھڈے گا

میرے کھڈو نیاں نوں کھڈاوے گا
 سیلیاں پتھن گیاں
 کتھے رہندی اس
 میں کہہ دیاں گی

اوہنے نہیں دسیا!
 تیرا ناں لے لے میراں اکھاں گین گیاں
 بارش ہتھ ودھانڈی تے یاداں ہو ردھل جانڈیاں
 مٹی شرماں دکھانڈی تے قبراں بولدیاں
 اڑیو ماہی کھیڈن آیا
 ایہدیاں یاداں نے گیٹے کھیڈ چھڈے
 ایہنوں آکھو!

سنا کملی نوں دلا سہ دین والا آپ کھلا ہندا اے
 اڑیے ماہی کھیڈن آیا
 لیرے لوکاں ہتھ لکاواں
 نالے میں تے گھو تلکھٹ لکاواں
 میں دو جا کبوتر کیویں اڈاواں
 ماہی تے مینوں جمیا ہی نہیں

توبہ دی نہ ٹور کوئی

رات نے اخیر بو ہے کھڑکائے
 میں ہندی تے بولدیاں کندھاں
 اگ دا ہجر نہیں، ہجر میرا
 کندھاں اتے سویرا کیہڑا
 کدی پھراں میں چھاں توں اپنی
 مکدی جاواں ہتھاں توں
 جیوندی رہوے میرے گھر دی مٹی
 قبریں مٹی
 اکھاں مٹی
 چاننی کول وی مٹی مٹی
 جیوندی رہوے اوہ جیہدی اگ دی مٹی
 واگلاں ہتھ تے عمر گزارن
 بندہ اکوای تھماں دا سفری
 چن بلدا راتیں
 اگ بندیاں نالی پئی سڑدی
 مٹی آکھے ہو ر کوئی
 توبہ دی نہ ٹور کوئی
 اسیں عشق دی قبریں سپ دیکھے
 اسیں ماس توں دور کدوں تے
 اسیں اکھ دی ٹوروں کدوں نکلے
 دھپ وی آہو ٹرڈی اے
 جے بندے دی کوئی چھاں ہووے
 اوہ ماس ماس مر گئے نہیں

جہنماں نوں میں اکھ اکھ جمیا
 اکھ مٹی داراز نہیں
 روح کوئی گھر نہیں
 جسم تے موت دی ہار نہیں
 کتھے وکال ربا! مٹی دا بزار نہیں
 میں اوہ قیدی
 جتھے قید تے نہ زنجیراں نیں
 میں اوہ قیدی
 جیہدی سولی اوہدی چادر اے
 میں اوہ قیدی
 جیہدی اکھ توں لے کے اکھ قیدی
 میں اوہ قیدی
 جیہدے ہتھ توں لے کے زنجیر قیدی

○

جدوں اوہنے پیٹھی اکھ نال ویکھیا

میری جتی اوہنوں پوری آگئی

اج اوہدی واج اوہنوں تریک چھڑیا

تے میریاں راتاں دے ہاسے بھل گیا

میں بجرے کھسم وانگر
فیراگ پئی

تے اوہدے لہونوں آلی لگ گئی

میں جدوں آگ تے جیہہ رکھدی

اکھاں مانجھ کے رکھدی

بھلا ناہلی دا قصور کیہ اے

تہانوں مٹی توں وی اچا کر دیندی اے

بھابھو چن کتیا گیا ای

بھابھو! میرے کپڑیاں وچ چن نہ گھٹ
 ماں نے جوانی دتی اے تیری مٹکھ واسطے
 میں چیز نہیں خریدوں گی
 سورج دیاں لکڑ باہواں تے روٹی پکا ویلا پیا لنگدا ای
 میرے بدن تے دو عذاب ٹٹن والے نیں
 تے پتنگاں رس جاوون گئیاں
 تے میری مٹکھ چوانی رہ جاوے گی
 میری گڈی دے انٹھے اتھرو نیں
 سورج گرہن نال ساڈا گھر انٹھا ہو گیا اے
 بھانڈیاں نال گلاں نہ کر
 میرے انٹھے ہتھ تے انٹھے کھڈونیاں دا خیال کر
 بھابھو! تیرے کھڈونے وی انٹھے ہو گئے سن
 تڈے کلی ایس
 ایہہ کھرٹا بوہا اے
 اج اسیں اکو وقت تے کھلوتے آں
 بھابھو! جدوں میری ماں دیاں پیڑاں میری خبر دیندیاں سن
 تینوں تیرے کھڈونے وی یاد نہیں رہے سن
 اج کھڈونے ساڈے نال پئے کھیڈ دے نیں
 شام نے فیر پہر رات تے رکھنا اے
 تے دنوں دن ایہہ کھڈونے وی نہیں رہنے
 اسی خالی کتھے کتھے جاواں گئیاں
 ساڈے دو پیٹاں نوں مٹکھ لگ جانی اے
 تے شرم روٹیاں منگن لگ پئے گی

تندوری، ٹپ لواں گے

خالی ہتھ کھندے نیں

بھابھو! آوہرا ونڈ لئیے

سورج پوہڑیاں چڑھ آیا ای

میں تے میری گڈی نے اٹھتے اتھرو کیرے نیں

چوانی تے مٹھکھ اپنے کول رکھ

میں ساری حیاتی چیز نہیں خریدیاں گی

ماں نوں نہ دسیں کہ میں ساریاں کھیڈاں بھل گئی آں

نہیں تے تیری چوانی مٹھکھ جی ہو جاوے گی

بھابھو! چن کتیا گیا ای

پتنگ تے انسان دھاگے نال گنڈھے گئے نیں

جے ساہواں دی گڈی نے میری کھیڈ گوائی

ہن ماں بزاروں کیہ لین گئی اے

ماں تے میرے درمیان ایہہ کیہرا بزار اے

بھابھو ماں نوں کہہ مینوں اپنیاں پیڑاں وچ پالوے

نہیں تے میریاں پیڑاں میری ماں وانگر ہو جاوون گیاں

تے میں کوئی بازار نہیں ویکھنا.....

بھابھو چوانی مٹھکھ تے چوانی ختم ہو جاوے گی

تے اسیں دوویں خرچ ہو جاواں گسیاں

اج میں اپنی ماں نوں خرچاں گی

کھیڈاں خریدی ایہہ میری گڈی نہیں وہندی

ٹاپ لاندی ایہہ آگ نہیں وہندی

دھی لبھدی اے پیو نہیں وہندی

پٹوہلے بناندی اے ٹے ہوئے لیریاں دے

ماں میرے نال میری گڈی کیوں نہ وڈی ہوئی؟
 نیانیاں نوں ماواں ایسہ کیہڑا کھیڈ کھڈانڈیاں نیں
 جے ساہ دے کھڈونیاں نال کڑیاں جوان نہیں ہندیاں.....

میں کوری کنواری دے بچے ہوئے
 انھے دڈھ جوانی چڑھی
 تے چوانی مٹکھ بھابھو، نہ میرے کول رہی نہ تیرے کول
 ماں فیر بزار گئی اے.....

25 جنوری 1979ء

وے منا!

منا! تینوں چگ لوں کہ مک جاواں
چاپ مینوں کہندی اے کدوں مکناں ایں
میں اپنے توں ودھ لوکی کمائے نیں ... تہ ہی روندی آں
س۔ اڑیکاں تریک چھڑیاں، آساں تریک چھڑیاں
س۔ منا! تینوں مہندی انج لائی جیویں اگ مہج جاوے
منا! اگ روٹیاں لاندی آ، میری مٹھی اگ دا ایہنوں پتہ
میں نیکیاں وچ رٹ گئی آں
جیویں جیویں سورج گھوڑا ہندا جاندا ای
وے منا! اہتھے تے آوے دا آوائی رنگیلا ای
اگ کیوں پئی روٹیاں ٹیکدی اے
س۔ تے شام سک مل کے کیہنوں دکھان چلی اے
میں جھونھی پے گئی تے کیہہ ہویا
سورج وی رات ویلے جھوٹھا پے جاندا ای
ٹھلی ٹھلی گل کرتے سمندر تھک چھڈ
مٹی وی ساڈے نال ٹردی اے
پیر دھو کے سٹ نہیں چھڈی دے
گل کر کے منہ چھوٹا نہیں کری دا
وے منا! مینوں حیاتی دا جگرتا اے ✓
توں کیوں کھمب کھمب اڈا ایں
کنیاں میریاں اڈاریاں مار دیاں نیں
بسنت بہار آئی اے کہ درختاں نوں اگ لگی اے ✓
تیریاں ریاں لاندی لاندی میں تے کھوٹی پے گئی آں
تیرے پیالے وچ بندے لکو لکو کے رکھے، توں ٹٹ گیوں

میں تے سفر وانگوں سیدھی آں
 تے پریت وانگوں کھری آں
 وے منا! تیری جیسھ مینوں چٹ گئی
 تیرے چٹھارے تے میرے نالوں وی بھیرے نیں
 سروانگوں لڑکے، اکھ وانگوں ڈس لیندا ایں
 ہن ڈیوڑھی چھڈتے گڈی دیکھ
 ایہناں پٹریاں دا سفر کیہہ اے
 توں تے میریاں ست پیڑھیاں نوں پوہریاں سمجھ لیا اے
 منا! کملی کھوٹ چھان چھان کے کھری ہوئی اے
 پنج پائیاں نال پائی نہ ہو وے تاں نیانے وی ہٹی نہیں جاندا
 پائی سٹ کے دیکھ کملی دے ہتھ کیٹری صدی آؤندی اے
 میں تے جو کرناں رنگ کھیڈ چھڈیائی
 کملی دے وس فقیر پے جاوے
 تے کملی کدی وی دعا نہ منگے
 منا! تارے گندی گندی نے سویر پا چھڈی آ
 کھلو جاویں جے سورج ہس پیا

حیاتی اکھ سواردی

بھیڑیے زندگئے! جن وچ تارے بیجی ایس
 بھیڑیے! اکھ کوئی داغ دیکھنا چاہندی ایس
 بھیڑیے منجیے مینوں کیوں گننا چاہندی ایس
 تیری دان نے کئی واری ہلارے کھادے
 تیری دان میری انگل انگل دا حساب جاندی اے

ہن تے جن توں ڈر لگدا اے
 کیسے ایہدے وچ ہیرے بوئے نیں
 کیوں میرے دل توں تارے ڈگن لگ پئے نیں
 کیوں میرا جسم کلا رہ گیا وے
 کیوں اشارے بدنی ہوئے
 کیوں زمانے جاتے میریاں اکھاں وچ

کھڈونے ٹپ کے حیاتے تینوں کیہ ملیا
 بڈھی اکھ
 ننگی کندھ
 ننگے یار

توں ایڈی وڈی خوشی کہ مینوں توڑنا پیا
 توں ایڈی گوہری نیندر کہ مینوں سونا پیا
 توں ایڈی وڈی کھڑاک کہ مینوں لکنا پیا
 اوہناں شہراں توں
 اوہناں پتھراں توں
 اوہناں سفیناں توں
 اوہناں بولاں توں

اوہتاں لوکاں توں
میں گھر گھر انگل بانی
تے ہیرے ایڈے ہیرے، اکھ بل بل راگھ ہوئی

اڈیکاں پھر، فیر پھر اڈیکاں
فیر نہر میرے ہو کے نال مر جاندی
میرا ”زہرن“ ناں مشہور ہویا

میں گلی گلی رسوائی
فیر پاپاں مینوں کمایا

لیر لیر سفنے لے سندیاں ہی مر جاندے
میں تاکی تاکی وندئی گئی
تے رسی دا بین منڈیر ہوئی
تے منڈیر دا بین میرے خالی ہتھ

بھانجڑ ویکھو، میراں راتاں وچ لگے ہوئے چن دا
بھانجڑ ویکھو میرے نیک کپڑیاں وچ گناہواں دا
بھانجڑ ویکھو میری موت نوں لگی ہوئی زندگی دا
بھانجڑ ویکھو چھاں وچ مر جاون والیاں پروازاں دا
بھانجڑ ویکھو میرے سنگھلاں دی چھاں دا

اکھاں وچ کوئی دل نہیں رہندا، پنچھی رہندے نیں پنچھی

میں ٹردی ٹردی اپنے دکھ وی بھل بیٹھی آں
میں ایڈی کوری ہوئی کہ گناہ وی ہستوں ڈردے نیں
میں ایڈی نیویں ہوئی کہ کندھاں دے سر اچھے ہوئے

کرتے میری بیٹنوں واسطے برتی نے کوئی درخت نہ اگایا

نیند واسطے دھرتی تے کوئی رات نہ رہ گئی
 مینوں ڈسن والے سورج دا کوئی ناں نہیں ہندا سی
 میرے ہتھاں واسطے کوئی پھل نہیں کھڑا
 ہن رون واسطے صدیاں بصدی
 ایڈی بنجر میری پیاس ہوئی
 رسی سڑدی تے میری پیاس بچھدی

میں کالے وعدے کر کر شاخ تراشدی
 تے کندی میں تے نرا ہی پر چھاواں ہاں
 نہراں کوڑیاں ہویاں، سمندر مٹی ہو گئے

شام پرندیاں توں خالی ہو گئی
 نیند اکھاں توں خالی ہو گئی

میں اپنیاں چوڑیاں اپنے لہو وچ بھن دتیاں
 تے میرے پنج روپے والے نے میری رات ویاہ دتی
 نسدیاں نسدیاں اک دن زمین وی ختم ہو جاوے گی
 تے خلاواں کدی وی کسے نوں قبول نہیں کردیاں

میں پتھر توں ڈگا ہویا کنکر واں
 بھانویں مٹی میرے واسطے سینہ چوڑا کرے نہ کرے
 میرا کفن تاپن والے اپنے جسم بیڈا گزر رکھدے نیں

پر یاد رکھو!

میری موت وی بچے جتے گی
 میرے لہو دیاں کندھاں تہاڈے واسطے گھر بنواؤن گسیاں
 تے میری مری ہوئی عورت، عورت دے نال ویاہ کرے گی

تماڑیاں ناگ مجتوں روڑی اکھاں نال
عورت نوں کپڑے بدلدیاں دیکھن گیشیاں

ہن کتے دی شکل وی مرد وانگر وے
آ میریے عورتے----- میں تیرے باسے نوں دھی دیواں

ہن میں پتھراں نوں لہراں توں آزاد کر آگئی آں
میں گھر کندھ کیتا تے پیر راہ کیتے
میرے گناہواں نوں اپنیاں دعاواں تے رکھن والے دوستو!
شرم دی اج میں مہندی رچائی
میں واج واں تیرے جھوٹھ دی

اے دل! تیری عورت دے وال لہے ہوئے

میں پھلاں تے پئی ہوئی شام واں
تے دن نوں آکھ میری رات دا احترام کرے

25 فروری 1980

پہاں ساڑے لفظ رنگے گئے نہیں
اسی رنگے ہوئے پیراں نال مٹی زخمی نہیں کرنی
اسی کیڑے عذاب دارنگ سٹیئے
کہ اکھاں رنگ نہیں گھولدیاں
پاگل سرکاں میں تے میں اپنی ہی پاگل ہاں
کہ سچے گھٹ میٹھوں لنگھ لنگھ جانڈے نہیں
میں کتھوں آگنی ساں
کتھے رہ گئی آں پر فقیر میری مخبری کرن چلے نہیں
میرا ساہ ساہ جھوٹھا پیا ہندا اے
کدی چھاں ایس پاسے
کدی چھاں اوس پاسے
کدی بدن بوہے تے آکھلوندا اے
کدی بوہا بدن تے آکھلوندا اے
میں ویکھدی ویکھدی جھلی ہوئی
اکھاں دے کیڑے واج ہو چلے نہیں
میں سبت رنگی، بزاریں چڑھی
میری انھی ککھ کیہ منگدی اے
میں رڑھے ہوئے جسم تے کیوں اٹکی ہوئی آں
میری پتنگ کیڑے کوٹھے تون ڈگ پئی اے!
میری دھی بزار منگدی اے
میں اپنی دھی دی ماں نوں
کیڑی ہئی وپچھاں
چیکاں وال کھولدیاں پیاں نہیں
لو دل رکھد اپیا اے

بدن ہنیرا گھپ اے
 کیٹری اکھ دی لو آچی کراں
 روز وک جاندی آن
 مینوں خریدن والا کیٹرا اے
 اج سارے عذاب ننگے نیں
 تے ایسہ جمیلی، کاہنوں جمیلی ہوئی
 اکھاں و سدیاں نہیں میرے بدن نال
 کنے کو لے کٹھے کرو گے،

ایسہ کیہڑی اتی

نہ اوہ روپا نہ میں پھسی؟ ایسہ کیہڑی اتی
 دکھ سوا کے 'پیر مکا کے
 تند چرائی کنگودی
 باوا توڑ میں اکھ بنائی
 کیڈ نہ کیڈی میں باللاں دی
 وئی من دی گھوڑی کمائی

ایسہ کیہڑی اتی

سٹ سٹ
 اکھاں آس ودھائی
 لنگھ گئی آں تے فیر نہ آئی
 جھوٹھ موٹھ دو رنگ سوتیلے
 لیکاں کیڈن بدن شاپو

ایسہ کیہڑی اتی

وقت کھڈائے باوے
 مینوں پتر دی اڈیک
 اڈاری آں تاندی کتے پتر
 جگ نوں ہاسے وندن گئی ساں
 اکھاں کول تے رہندی ساں
 چپ دی سانجھ فیر
 مینوں گوانڈھی پیڑ

ایسہ کیہڑی اتی

اگ دے ساہ اہے نہیں مکتے
 ٹھک دے ساہ اہے نہیں مکتے
 تنگی چھاں نوں ایہہ کتے
 پرچھاواں کھندے

ایہہ کیہڑی انی

توں ماں دا زہروی پینا اے
 ٹردی جاندی، دھپ نیانی، پیر وٹاندی
 کونج دی وچھڑی، چھاں توں اپنی
 میں دی وچھڑی گھیاں توں

ایہہ کیہڑی انی

آکھ کھڈاواں فیر کھڈاواں اکھاں
 کدی پیر گھٹاں جھوٹھ دے
 کدی سچ توں نسدی جاواں
 کدی چوری چوری آواں

ایہہ کیہڑی انی

لکھ پروازاں گھنگھرو بنمن
 شامیں آس کھلاراں
 ترلے نوں بھنگدی جاواں
 اک تقدیرے گوہڑیے پیڑے
 سن لے ماں دی ہیرے.....

انھیاں کونجاں

میں انھی آں تے میری چھاں وی انھی اے
 چھاں کوئی وڈھ کے لے گیا اے
 ٹٹے پتے دی چھاں ٹٹے پتے دے دل وچ دھڑک رہی اے
 تریسہ دے پر چھاویں نالوں نہراں ڈوبنگھیاں ہو گیاں نیں
 میرا بدن انھیاں چھاواں وچ پھس گیا اے
 انھیاں اٹاں لوکی روز میرے گھر سٹ جانڈے نیں
 تے میں جیونڈی قبر کولوں پھجھدی
 مٹی دے منہ وچ ابے کنیاں کندھاں نیں
 گھڑیاں وچ انھیں وقت رہ گئے نیں
 تے قبراں نے مٹی نوں انھیاں کر چھڈیا اے
 انھیاں اگلیں میرا ماس پیاں کھانڈیاں نیں
 کہ کونج دی انھی کوک موسماں دی قبر کھود رہی اے
 انھیں لہو دے لوکی مینوں واجاں مار دے نیں
 پر مٹی کنا کوہی
 مٹی دا انسان نہیں ہس سکدا
 پتنگ خاڈے اٹھے سینے وچ اڈ دی پئی اے
 انھیاں خاڈاں وچ روز کوئی نہ کوئی مر جاندا اے
 اگ ہولی ہولی ٹردیاں سویر کر چھڈ دی اے
 ✓ تے سورج جانڈیاں جانڈیاں دن نوں کالا کر جاندا اے
 میں ساری حیاتی انھی تندوری وچ روٹیاں لاندی رہی!
 پتیاں اتے چھاں دا دل دھڑک رہیا سی کہ سورج ڈب گیا
 چوڑیاں ہسڈیاں نیں تے ڈر اٹھے ہو جانڈے نیں
 ✓ اگ پجھدی پجھدی سواہ ہو جانڈی اے

تے میں آنھے کمرے وچ دھڑکدی دھڑکدی پھر دی
دل دیاں واجاں نے مینوں مٹی توں وی ڈوہنکھیاں کر چھڑیا اے
میں انھیاں رونیاں منگدی منگدی بڈھی ہو گئی
تے میں آگ دی تریسہ وچ ہو رکوڑا سٹ دتا
انھیاں کونجاں دی کوئی کوک سی
زمین رہن واسطے تھوڑی تے دوڑن واسطے بہتی ہندی اے

7 جولائی 1983

گھنڈ قبردا کیویں چکاں!

ہساں تے پلیت ہوواں دکھ آکھاں تے غریب ہوواں
 راتیں مویا سورج وی
 چپ میری وی فقیرنی ہوئی
 گھنڈ قبردا چکاں

مٹی چپ اے ماں وی چپ اے
 اکھاں وچ ہسدا اتھرو بلکھاں تے آکے چپ اے
 پلیت کڑی آں کتھے لکھاں
 گھنڈ قبردا کیویں چکاں

ویرا تیرے دکھ تہں وی سچی بھین اے تیری
 ماں دے کنن توں وی سوہنیا ویرا
 چہی چہی تے پئے اتھرو
 چہی پھلایاں دا دکھ چہیاں اکھاں
 گھنڈ قبردا کیویں چکاں

ماں دی یک تے دو اتھرو وے ویرا!
 اک میں تے اک توں

آجا اکھاں لبھن چلیے
 ماں دے کنن دی کئی پھڑیے
 مٹی وچوں ماں نوں لبھیے
 گھنڈ قبردا کیویں چکاں

ماں دیاں ٹٹیاں جتیاں زندہ
 پھینکھ دی ٹٹی رسی زندہ
 دل وی ساڑے قبریں 'زندہ
 گھنڈ قبردا کیویں زندہ
 وکھ پٹوہے وڈے ہو گئے
 ساڑے کپڑے چھوٹے ہو گئے
 گھنڈ قبردا کیویں چکال

8 جنوری 1983

امی لئی!

پچھے کپڑے منگدی مرگئی
 دل دیاں چوکیاں کھتے ستاں
 گلر کنڈے، نیزے میرے
 مرگئی آں میں کینہوں دستاں
 ماں دی قبرے رنئی جتی
 گھنڈ قبردا کیویں چکاں
 خالی اکھاں منکے اتھرو
 ماں دی قبرے کسراں وساں
 بھیناں روون، ویری وی رووے
 بھانہ بھڑ دکھ دا کتھے رکھاں
 کفن توں سوہنی ماں سی میری
 قبر توں سوہنی ماں سی میری
 ربا مینوں ڈاڈیاں بیڑاں
 گھنڈ قبردا اج میں کنڈھاں

مائے نی مائے!

تیرے کھڈونے میرے جڈے ہو گئے
ہن اسیں کیہڑا گڈا گڈی ساڑاں گے
کہ مینہ وس پئے !!

تیرے گوانڈھی مینوں رہندیاں
آپے دھپ وچ اگ لگ پئی
پر سورج دا پھر دھپ اے
میں تیری لیک آں تے تینوں نقش کراں گی
مائے نی مائے!

تیریاں پیڑاں نے ایڈی کھی کڑی جھی
کہ توں آپ کھی رہ گئی!

جند نیانی

جند میں اوہ تے نہیں، بیدا اسمان تے رولا اے
 جند نیانی وی کینجلی گواچی
 تے میں کالی مٹی آتے پروازاں رکھ دتیاں
 تے اوہ وی دُخ گئے
 بیہناں نوں میں رو لیا سی۔
 جند نیانی کالی تے چٹی مٹی نال جوا کھیڈے
 میں ہار دی جاواں
 جند کھو کھو ننگی جاویر گی
 جے پتہ چل گیا
 تیرے گھر چور نہیں آئے سن
 جندے! سارے دریا ڈوبل گئے
 تے کنڈھے سدے مر گئے
 جندے! اگ من گئی اے
 جندے! الج لہو وچوں ماں دی واج آؤندی اے
 جندے! آ میرے نال مر جا!

جندے! میری ہک تے کوئی شے مرگئی سی
 جیہڑا جتنا میرے توں نس گیا
 تے میری رات دی ہک توں سورج اڈ گیا
 جندے! اوہنوں کہہ، عاشق للاری دی دکان ہندے نہیں
 سورج نہیں

جندے! سورج وی للاری دی دکان اے
 جندے! سولیاں تے مرجاون والیاں سولیاں
 میرے گھر جم دیاں نہیں
 جندے! کوئی زندہ سول اچ ہووے
 اچ چن کول چانن نہیں
 جندے! میں کتھوں کتھوں ڈگدی جاندی آں
 کوئی وی نہیں، میں وی نہیں
 جندے!

زہرن دے ماتی نوں کیہنے ڈنگیا
 جندے! موت نوں کہہ، وال کھولے
 اچ چھماں تھوڑی اے
 جندے! میں بالیاں نوں سورج کھیڈن واسطے دیندی
 پر میں تے، خود اک کھیڈ ہاں
 جندے نیانے!
 ایہدے نال گااں نہ کر
 نہیں تے، اوہ بہتا ہی چپ ہو جاوے گا
 جند نیانی!
 بالیاں دے کھنڈونے توڑ دے
 جند نیانی!

میراں ویرانیاں نے صبر نوں بنگا کیتا
 دکھ دے چہشتے تے آدمی نے گھاٹ گھاٹ دا پانی پیتا
 گن دی جاواں میں اوس نوں
 دکھو دکھ تھ میرے
 شام نے مٹی کھیڈی
 میں نیت دی چھیاں توں ڈردی آں
 تے کندھاں آتے پردے پاندی آں
 اکھاں نوں مٹکھ لگی
 تے سورج وچ سارے پنچھی مر گئے
 میں بہتھاں توں گنگی ساں
 سلام دی لوئی میرے گھر نہ جی
 مٹی میرے نال نہ بولدی
 تے لہراں پتھراں تے جیسے رکھ دیندیاں
 میں تارے مٹی وچ قید کیتے
 تے مقدر دے پٹو ہلے سڑ گئے
 میں مٹی چھاندی چھاندی بے زمینی رہ گئی
 میں سارے دریاوٹ لئے
 تے میرا سمندر کوڑ رہ گیا
 دیوے دی میں سویر ویکھنی
 تے رات نوں دکھ دیاں ٹاکیاں لا دینیاں
 رات چن دی جھانجھ پا کے
 تیرا ناں پچھدی
 اوہ کہند اسی

اس لین نال نکاح ٹٹ جاندے نیں
پار لوں تراشن نال ہتھ اٹھے ہو جاندے نیں
لا اکھاں جنگل منگن لگ پیندیاں نیں۔

میرے پیردا کنڈارتا

میراں گدھاں لگویاں اکھاں
تے دس پے جنگل نیرے
نی دھپ دیے تاکے دھیے
تیرے بال پنوٹے چھڈے.....

فیروی نکلے اگ
میں دس دوج کیتی مٹی
تے وقت وٹائے بدن
میں کاہنوں مینہ ورسائے
دیے کویلے دی پواندی
تیرے بال پنوٹے چھڈے.....

نہ دشمن نہ کوئی بہنی
میں ہاں یوسف دی الی
میں کنے ذکر و دھائے
قیضوں و چھڑی لیر
میرے دکھاں دی سوالے
تیرے بال پنوٹے چھڈے.....

میں علم کماندی رچی
میرے دکھ دی روٹی بجی
میری محکمہ دی نی کنالے
تیرے بال پنوٹے چھڈے.....

میرے پیردا کنڈارتا

تیرے چھوٹے کپڑے ویلے جڈے وڈے
 کئی وقت مدھانی جاگ کھڑی تے لائی
 مینوں دس دے رنکی کتھے
 میں پھیل دی وڈی چھاں
 نی سورج دی رنگ تیرے
 تیرے بال پٹوہلے چھڈے.....

راتیں نہر سپیرے گائی
 ونے ماں نے ہیر سنائی
 آج وی سورج رتوں ڈبیا
 آج دا چن وی ہتھوں لکيا
 آج دی جیسے تے دل میں رکھیا
 میرے وٹیاں دیئے کمانے
 تیرے بال پٹوہلے چھڈے.....

تیرے نمکوں سمندر تھوڑا
 میرا گھوڑا مٹیوں تھوڑا
 اہمہ کندی وہڑا سوڑا
 میرے دکھ دیئے نی دھی رائے
 میری ہک توں اڈ بڈ جائے
 تیرے بال پٹوہلے چھڈے.....

چیل مینوں گل ساندی آ

مٹی میٹھوں تک گئی اے ماں
 تیتھوں پہلاں کون آگ گئی سی
 اج اکھاں دی ہٹی پواندی پا کے
 میں اپنے ساہ گھٹ لئے تے چوانی وک گئی!
 ماں اج ساڑے درمیان مٹی سوں گئی اے
 وقت نے سوتیلیاں اکھاں بن دتیاں نیں
 تے میری ہک تے میری مچکھ جاگ گئی آ
 لہودی سسکی میرے پونے لئی
 تے تیری سوکن دی بددعا مینوں لگ گئی
 تارے منہ زبانی ڈگ پئے نی
 جویں مراٹھاں دے گیتاں نوں مچکھ نہیں لگدی
 میں اپنے کوڑ بیٹھ آگئی آں!
 تے شجرے دی واج میں اکھاں وچ گھٹ لئی اے
 کندھاں جیسی چادر تے وقت ٹھونگے ماردا ای
 وقت دا شاہ دولا مینوں کنجری کہندا ای
 میں نیمہا نیمہا رڈی آں
 میں کندھاں لپیٹ کے رکھ دتیاں نیں
 کہ میریاں کڑیاں دے سینے وچ
 حرام نہ پلے
 میں ٹڈی جاندی آں
 کہ کہ روڑی نوں وی ساہ لین دا حق اے
 میں سارے اشاریاں دی ماں لگدی آں
 تیس کتوں کتوں گلاں کرنا چاہندے او

میںوں ٹھوہ نہیں وی پیارے نیں
تیس تھکو، میں تہاڈے چہریاں تے رہنا چاہوندی آں
ٹھہر جا!

دل سب پھڑن گیا اے
اج سولی دی میں منجی بن لئی اے
دسو اٹھواں گھر پھراں تہاڈا؟
دسو لہو گناں!

یاں تہاڈی نیت وچ دوڑ دے اپنے بچے گناں؟
جیہڑے ہڈیاں چگ چگ ہو رہکھ ودھالیندے
تے میلیاں اکھاں نال دعا منگدے

پ
لفظاں تے پٹی بنھ کے چور نہیں پھڑیا جاندا
پٹو ملے ایڈی اگ لاوندے نیں
کہ کفن پیلا پے جاندا اے

○

ماں تیری نہ منگ
آپے ستیاں چیزاں نوں اگ لگ گئی
ماں بالن نہ کٹھا کر

مینوں موسم یاد آجاندا اے
ماں میرے پوہلیاں دیاں ٹاکیاں نال
میرے کپڑے وڈے نہ کر
میں چھاویں نیویں ہو کے ٹردی آں
مائے!

ساڈے گھر چھاں جم پئی اے
اسیں درخت کتھے شاں گے
مائے!

ساڈے بوہے کچا ددھ وک گیا ای
ساڈی مٹکھ کتھے رہوے گی
مائے!

ساڈے گھر عورت جم پئی اے
(ہن اسماں سورج دے گوانڈھ نیوں رہنا!
مائے!

چن دیکھ کے کہانی ساندی سیں!
سورج کتھے ڈکیا سیا!
گجری مینوں بھین کہہ گئی آ
تے دھوبن نے نہر سکا کے رکھ لئی آ!
ماچھن اگ منگ کے لے گئی اے
تے بھنڈا آنا روٹی لے گئے نی!

مائے!

ساڈے گھردی بیر کیہنے وڈھی سی
 تے ساڈی پیلی وچوں چھاں کیہنے چرائی سی
 ساڈے ویٹھے وچ سکے کیوں رڈکدے پئے نہیں
 تے توں گلیاں وچ کیوں رہندا ایں
 پنچھی رات نال نہیں بولدے
 تے میں سویر نوں جاگ لانی آں
 مانے!

کیہڑے ہیرے نے میری چغلی کھاہدی سی
 کیہڑی شام آتے دیوا بالیا سیا!
 تے کدوں اپنے ہتھاں توں ڈگ پئی ساں
 توں تے اکھاں میٹ کے دھی لہج لئی!
 تے اپنے جنے نال فیروسوں گئی
 مانے!

اک دن میں بوہے بند کردتے
 تے اک دو جے نوں لہجیا!
 کدی میں تیرے ہتھ آؤندی ساں کدی توں میرے ہتھ
 دو ہتھاں دی کلی اکھ رہ گئی
 تے ہن اکھاں دے رنگ پڑھ لے
 شام نے واج مار دتی تاں سویر پے گئی
 مانے!

تیری پیلی وچ میں اپنی دھی ہتھوں بیجنی
 شرماں سانوں نہ وٹن!

اسیں پانیاں نال بھانڈے بناواں گیاں
 تے کچے بھانڈیاں نال گلاں کراں گیاں
 وقت بے وقت جنگل جاواں گیاں
 تے پٹولیاں وچ میں اپنی گڈی ہتھوں رہن دینی
 مانے!

میں کدوں ایہدے نال دوپٹہ ونایا ای
 میں کندھاں اتوں پنچھیاں نوں اذاندی آل
 تے بوہے بولن لگ پیندے نیں
 مائے!

قبراں ول نہ جاویں
 نہیں تے میراں سیلیاں رس جاون گیاں
 میرے واسطے لیٹا نہ خریدیں
 نہیں تے تیری کڑی نوں لوکی ننگا سمجھ لین گے
 اپنے مرداناں نہ دسیں
 کتے میرے ہتھ پکٹے نہ پے جاون
 میں گیٹھے کھیڈ کھیڈ کے وڈی ہوئی آل
 مینوں نہ آکھیں لو اچھی کر
 مائے!

تیرے ہتھاں وچ اک لکیر میری وی اے
 تے میرے ہتھاں دی لکیر گواچ گئی
 میں پیاس دی مخبری کیتی
 چٹیاں اکھاں والے میرے داغیاں توں ڈردے
 کتے شام بن کھلوندی کتے رات بن کھلوندی!
 کتے واج نوں سنگل کر دی
 پر مائے!

میری پیالی وچ انتظار دے بوٹے اگ پئے

جھانجھراں مارن چیکاں

مائے میری چنگیری مٹکھی کر کے ٹرگیوں

جھانجھراں مارن چیکاں

لوکی کھاگئے میرا ماس

آساں دارولا بن گیا دل میرا

پہلاں رب نے مینوں تیرے وچ سٹیا

مائے میرے بعدوں جم لئی توں قبر

کرتے سورج نے پھکی روٹی لائی

انتظار میرا ہن کون کرے گا

صدیاں کرن وین نی مائے!

جھانجھراں مارن چیکاں :-----

تیرے بعد اکھاں زخمی ہویاں

تے پتھراں دے دل لہو ہوئے

جھانجھراں مارن چیکاں

ایویں ڈاہدے ہنیریاں وچ کوندی رہندی آں
 ایویں صبر کر بیٹھدی آں
 ایویں مخول کرن لگ پیندی آں
 جویں مینوں سوادا انتظار ہووے
 ہن تے پیڑاں وی رج گیاں نیں
 ہن کسے نوں میری مٹکھ نہیں لگدی
 بے وقتے میری قبرناں مخول کردے نیں
 تے ہتھو ہتھ دکان تے وکدے نیں
 مینوں کڑی ہون دا عذاب ڈاہڈھا اے
 رکول سون والا وی منہ پھیر کے سوندا اے
 جویں آخری نیندر ایویں ہی آوندی اے
 رات لنگھدی جاندی اے
 تے سویرے فیر حساب کتاب شروع ہو جاندا اے
 میرے گوشت دی دکانے لوکی چائیں چائیں آوندے نیں
 تے ترکڑی انماں دی مثال قائم کردی اے
 میں ایہناں دی کھلہدی ہوئی آں
 تدے ہی اکھاں بال بال ویکھدی آں
 میرے ہتھ پلے صرف اکھاں رہ گیاں نیں
 تے اڑیکاں پھر ولدیاں رہندیاں نیں
 کسے نے وی نہیں آونا!
 انسان دے ہتھ بولن لگ پئے نیں
 میں دس کے سنگ جاندی آں
 اوہ ہس کے بستے ہو جاندا اے نیں
 میں نیویں چھماں نوں مخول سکھاواں گی

دیکھو خدائی کیسہ کہندی اے
 گھر ناپیدی اے کہ اکھ ناپیدی اے
 مینوں ساہ دا انتظار اے تمانوں موت دا
 دیکھاں چھاں وی کالی تے موت وی کالی!
 پر لاڑا دن جھٹ و جھٹ ملدا
 تیس تے میرے سارے دکھ ساڑ کے رکھ چھڈے
 نہ میں آئی نہ تیس آئے
 کہندی نہیں بڑی چنگی اے
 تے ٹردی نوں رکل ٹھوکدے نہیں
 پر مینوں تے انج و مکھن دی عادت اے
 جیویں رب بندیاں نوں ویہندا اے
 کتے دکھ و کد اسی، کتے سچ و کد اسی
 جتھے میں وکدی آں، اوتھے توں نہیں وکدا
 دس کتھے ملے!
 ڈھکھے مکان وچ
 یاں ٹردیاں گلیاں وچ؟
 اوہ جیوندے نہیں میرے بدن وچ
 جیہناں نوں لبھ لبھ میں ماڑی ہوئی
 آہو! میں کھسماں کھانی
 ٹپ ٹپ کندھاں آباد ہوئی
 دیکھاں! چھلاپا کے سلام کردے نہیں
 گھر و کھاندے نہیں، جیویں رہن واسطے گھر ضروری ہندا اے
 میں نہ ہندی تے تیس کھیڈاں بھل جاندا
 میں نہ ہندی تے تیس جنگل نہ جاندا
 میں نہ ہندی تے حرامدیاں دی ماں کیہڑی ہندی
 کھپ پا کے چور نہیں لبھی دا
 تے چپ رہ کے چوکیداری نہیں کیتی جاندا

چن و سن نہیں دیندا

سارے بوہے گواچ گئے نیں
 کندھیاں ایڈا تے نیں بولدیاں سن
 کیہڑا کوڑو پچاں کہ ہٹیاں نہ کھلن
 دکھاں دے کنڈھے تے سمندر نہ سون
 مٹی میرے نال ٹر پئی اے
 کیہہ رولا پئے پاندے او کیہڑے کنڈھے او
 سورج نے تماڑی دھب ساڑی اے
 کیہڑ کیہڑ کے پھل نہ چمکیا کرو
 نہیں تے ہتھاں وچ پیکیاں نہیں رہندیاں
 کھری تے میں دعا نہیں، وٹے تیس وی نہیں
 ہنیریاں توں ودھ چن و سن نہیں دیندا
 شماں ویلے میں پروازاں دی جھکی بنائی
 رات گن کے چن نوں کتھے ستو گے؟
 زمینے کیہڑا دریا پھرناں جے
 عرش تے جا کے کیہڑی خدائی لبھ جانی اے
 پنوٹے گنوا کے کیہڑی میں جوان ہو گئی آں
 واگ پھڑ کے کیہو جیہا سفر شروع ہندا اے
 سارے ای قبر جیہا سجدائیں
 میں ودھ کے کتبہ ہو گئی آں
 مسافر پتھراں ول جانڈے پئے نی
 پلیت اکھاں کڈا بولدیاں نیں
 جیویں ماں دی ہک تے ایہناں نوں جھکھ نہ لگی ہووے
 جیویں مٹی گواچ جائے تے واج کوئی چھڈ جاوے

ہر گھردی اک روڑی ہندی اے
 سس لکھوں آئے او اک دا پرولا بنا کے ٹردے رہو
 مٹی نے کیہڑا بولنا ہے
 ایسہ تے قبر تک چپ رہندی ہے
 جن ویلے بستے پیر گواچے
 جنگل ویلے ادھی وانج تے موسم بدلے
 اک ویلے اپنا اپنا کوڑا لیاؤ
 رب ویلے جن وسن نہیں دیندا

○

اکھاں دی ڈھیری لوکاں نے کٹھی کیتی
تے مینوں کوڑتا پنے پنے
بلھاں تے پواڑے رہ گئے
ہتھ سٹن نال پیر پھکے پے جانڈے
رات تے چن کدی ٹکے

ایسہ اپنے اپنے موسم ہندے نیں
نیانی دھپ نیانے پیر کمانڈی اے
اگ دی لالی لاکے کڈی چنی پے گئی اے
مٹنڈی اگ دعاواں نال کالی پے گئی
بڑے دل جسں عاشوق سی انہوں
ہن اکھ وانگر شوکدی رہندی اے
انساں ٹریا جے

نگے رہن والے سکا دکھ کمانڈے نیں
تے ہنالے ہٹیاں کھول بہندے نیں
کھل گئی ناں تیری کتی گت!

توں کجھری چنی نال دیوا پونجھ چھڑیائی
پتہ نہیں سیاہ اگ دیوے دی لوڑ ہندی اے
ہن اگ دے بچے جمان وقت دی دالی نے نہیں آؤنا
شریکاں دی جیسہ تے بلدی رہ تینوں کسے نہیں بچھانا
اگ وچ تے پیسے وی کھوٹے پے جانڈے نیں
توں ایویں ورتی گئی ایس
رسی دے ساک وچ

اپنے چار چوہیرے پھیل گئی ایس
باہر جان توں پہلاں گھر نہیں بھلی دا
زنجیراں دے ولگن بھل گئی

48410

چیز تھن توں پہلاں چور کوں پھڑی دے
رات نوں میں ٹھنڈا ماریا
تے اگ ڈالہ گئی ۔۔۔

دھندا چن

تیس وی بھکھ دے کھڈونے کھڈا کے
 سوں گئے ہوو گے
 میں وی کئی اتھرو اکھاں نال دانے ہون گے
 پر اوہ میرے صبر دی کے لہراتے تیر دے پئے نیں
 اج تیرے ہاسے دی واج نوں سنگی پے گئی اے
 تے میرے ہاسے 'اوہ' میرے کولوں کھوہ کے لے گئے نیں
 جنہاں 'مینوں کندھ وچ چنیا سی
 میں اج وی تیرے ہنگھوڑے وچ
 کھڈونے رکھ کے سوچدی آں
 خورے تیرا قد کڈا کو ہونا اے
 تیرے ہنجھو میرے لہو وچ ڈگدے پئے نیں
 ویکھ!

میرے کول کنیاں واجاں نیں
 ہولی ہولی سورج دھندا جاندا اے
 کتے میرا آخری کھڈونا وی نہ ٹٹ جاوے
 کتے ماں دیاں اکھاں نیویاں نہ رہ جاوے
 کہ اج میری ماں دیاں اکھاں وی
 نیویاں نیں!

تے میرے ویر دادکھ وی سجر اے
 ویر ماں نوں وی ہندا اے تے میں چپ کر کے
 اپنی اپنی ہن لگ پیندی آں
 میری اک اک واج وچ
 سنگاں دی کھوٹ اے

اڄ دھپ دی اکھ ڈاھڙی اے
 تے ایہہ مینوں لڑدی پئی اے
 میرے دکھ چپ ہندے جانے نیں
 تیرا کیہ تیرے دے ٹک گئے نیں
 اڄ میں نہیں دس سکدی
 کہ میرا ویر کھڑا اے

پر توں تے مینوں دس تیرا ویر کیہڑا اے
 دھپ تے ذرا کپڑے پا کہ ٹھڈی ہندی جاندی اے
 چیک چھاں وانگر دی ہندی اے
 تے قبر بڑی مستقل مزاج جیسی ہندی اے
 فیر میں کیوں پھرتی جاندی پئی آں
 مٹی دا چانن تھوڑا ہندا اے
 اکھاں دا کوئی کردار نہیں ہندا
 نہیں تے ایہہ اپنے پتراں نوں نہ دیندیاں
 ہنیری وانگوں پاگل ہو گئی آں
 کتے کتے دیاں اکھاں مینوں نہ آوجن
 ماں دا وقت پھروں کے
 تینوں کیہڑا بال لہجہ جانا اے
 رنکر دارنگ وی رنکر وانگر ہندا اے
 تے بانسری دارنگ وانج وانگر ہندا اے
 میں وقت توں بہتی چپ ہو گئی آں
 اپنی مٹی نوں کہہ چپ رہوے
 کہ آسمان دا اکھڈونا سورج اے

میرا بچیا کندھ کھیڈیں گا!
 چولے وچ دن ٹوہندیاں ٹوہندیاں توں وڈا ہو گیا ہونا میں
 خورے تیریاں اکھاں وڈیاں ہوپیاں نہیں کہ نہیں
 خورے تیرے ہتھ قد جڈے لے ہوئے
 میں تینوں سینے وچ لکالواں
 پر اوتھے دی مٹکھ رہندی اے
 کیہ کراں! رب کھڈونا بنا کے کسے نوں کھڈونے نہ دیوے
 توں کیہڑے رنگ دے کیہڑے پاندا ہونا میں
 توں کیہڑے میداناں وچ کھڈونے رکھدا ہونا میں
 تیریاں پیڑاں صرف میں ویکھ سکدی آں
 باقی پروہنے آئے نہیں
 تینوں نماؤندا کوئی نہیں ہونا
 تینوں درخت گننے کوئی نہیں سکھاؤندا ہونا!
 تیرے پیراں دی مٹی نال میرے بچے
 میری قبر، ہولی ہولی بن دی پی اے

پلیت کڑی

حرامدی جی تے منجی تے بولن لگ پئی
 تے اوہدے ہاسے نال کلنڈ بجھن لگ پئے
 میری جیسے تمانوں د محمدی اے
 تے میری چپ بھانڈے مانجھدی اے
 میرے ہاسے نوں کون کچھے!
 تے اکھاں وچوں مینوں کون کڈھے
 نی کڑے!

جنیاں وچوں نہ لنگھیں ایہہ سارے سچ بولدے نیں
 تے توں کوڑ پاپنی ایس
 نہ اوہ مینوں کوڑ کہندے نیں نہ اپنی روڑی کہندے نیں
 پر بعدوں تینوں پلیت کہندے نیں
 توں ایڈی پلیت ایس تینوں کون چپ کراوے
 اکھ جی تے لوکاں نے تیرے لئی چیکاں ہمیاں
 پلیت کڑی رولن لگ پئی
 تے پلیتاں نے اوہنوں چپ کرایا
 ہاسے ونڈ کے اوہناں نے لہراں سوائیاں
 اوہ اکھاں چھنڈ کے پلیت ہوئی
 دو اکھاں نال ٹردی

اک اکھ وچ تکدی سی تے دو جی اکھ نال کپڑے پواندی
 مداری اوہدے دل دے بالن وچوں نکل آوندے
 تے تسلی دے نکلے گیزن لگ پسندے
 نماوندے جانڈے تے آہندے اج پلیت کڑی آئی سی
 پلیت کڑی وکھری وکھری جانڈی

فیروی چادر نے اوہدے پیر گھٹ چھڑے
 اوہ کھندی سی
 انسان دی ہٹی تے کپڑے دھواتے سن
 تے پاؤندیاں ای کپڑیاں وچوں واج آئی پلپت اس
 فیراوہ ننگیاں دی چادر بن گئی
 انسان نوں سد گئی
 اوہنے انسان دا گھر بنایا
 تے پیراں نوں لے کے کدھرے رگئی
 اوہنے ہتھ ریٹ لئے
 تے اکھاں دی زنجیر کھول دتی
 ویلے نوں ددھ پیاندی
 تے سپاں نال ستی رہندی
 پواندی سرسٹ دیندی تے کھندی
 پلپت واجاں سرہانوں آؤندیاں نیں
 کوکدی! وے سورجا ہولی ہولی ڈب
 میں وی مٹی وچ ڈہن چلی آں
 اوہ چیمکدی! میرے نال سپ ستاسی
 تدمے تیس زہری ہوئے تے میں پلپت
 جدوں اکھاں وندیاں گئیاں میری ہٹی پے گئی
 انصاف کرن والے میرے وٹے چک کے لے گئے
 ست بندیاں تک تے میں چپ رہی
 جدوں روئی میرے ست اتھر و پلپت سن
 دو جیاں دے ہتھ چکھ کے میرا ناں نہ دسوا!
 پلپت چیزاں ساڑ کے کدی اگ وی پلپت ہوئی
 پاکی میرے بدن وچ ہتھ چھنڈ کے ٹر جانداں نیں
 تے میں انساں نوں پورا کرن لئی
 ساریاں گلیاں پھر جانداں آں

نہ اکھاں نوں نماؤندے نیس نہ گلایاں نوں
میں تاں جیہجہ نہوا چھڈی اے
میں گھر وڑی، بھوکھیں تے لیٹی
تے شیشے وچ پلینت کڑی مینوں و ہندی پئی سی

اتھرو اکھاں نالوں بتے پریشان ہندے نیں
 میرے وانگر رو کے میرے وانگر چپ ہو جا
 تیرے لہو وچ لوکی ٹھٹھے مار دے نیں
 تے پلٹ وانج وچ بھونکدے نیں
 اگ دے پاسے سڑن لگ پئے نیں
 کتے کسے نے وڈا کوڑتے نہیں ساڑیا
 ترہہ تے کھوہ وچ ڈگ گئی سی
 تیریاں اکھاں نوں کیوں ترہہ لگی اے، پر لگنی چاہی دی اے
 سانوں وی حق اے لوکاں نوں گمن دا
 ساریاں چیزاں سدھیاں پیاں نیں ساڑے توں وکھ
 رانجھیا! تیری ونبھلی پاگل وانگر چئی اے
 پر لوکی بتے ہوش وچ نیں
 سچ دا تخم تیرے گھروں جمد اے
 پیر وچ کنڈا چھہ جائے تاں بڑا سواد آؤندا اے (جے کوئی ویکھن والا ہووے)
 اگ ساری حیاتی چیزاں ساڑ دی اے
 ایہہ ساڑے کم نہیں ونڈ سکدے
 جوانی کھری ہووے تے پھمیتی ویکدی اے
 جیسے بندیاں دا سواد ہندی اے تے انسان وچ رہندی اے
 جدوں دے کسے رب توں وچھڑے آں
 زمین دی کمائی بھتی ہو گئی اے
 اسان دنیا دے پچھ وچ چھٹ کے
 اپنی مھکھ جمنی اے کہ اکھاں جیوندیاں رہن
 جے مینوں کسے نے پلٹ کیتا اے
 تے ایہہ اوہدا قحط اے

چل اسیں دوویں اکھاں ونڈ لئے
تے آکھیے! دو بندیاں دی لوڑ اک نہیں ہندی
لگن نالوں تے پنکا اے
اسیں ہون توں وڈا سچ بول چھڑیے

1983ء

میں ننگی چنگی

دعاواں تمازیاں اکھاں توں ڈگ پیاں نیں
میں ننگی چنگی

بول سڑ گئے والاں وانگر
عمر اں دا بالن لے کے ہن میرا چن ساڑو
میں تیرے واسطے لہودے دیوے بالے نیں
تے اپنیاں پوراں دے سارے راز
لوکاں وچ ونڈ دتے نیں
میں اپنیاں پوراں ونڈ ونڈ کے
تیرے سنگ میل بنائے نیں
فیروی میرے بدن دی دلالی کرن والے
تینوں میرا ناں نہیں دسدے

اکھ رنگی چنگی

ساڑ دیویاں نال دریاواں نوں
ساڑ چھاں، ساڑ میری گڈی
سڑ جاوے گی میری گڈی دے نال اگ وی
اگ ننگی چنگی

ہن تے پھراں دے ساہ وی مک چلے نیں
تے کجھ میریاں اکھاں وی چوری ہو گئیاں نیں
میرے بلھاں تے لوکاں دی ٹھکھ مرن لگ پئی اے
میرے بلھاں توں انکار چوری ہو گے نیں

میں سچی چنگی

تمازے اقرار اں وچ ڈبے ہوئے انکاراں نے
میرا سائیں مار دتا اے
تمازے چٹے کپڑیاں تے کدی موسم نہیں آؤندا

کچھ چپٹے داغ بڑھے ہو جانے میں
تیرے ککر من نے دل تو لیا

اکھ رنگی چنگی

راتیں سائیں نے مینوں سلام کیتا
میرے لفظاں نے کدی وضو ای نہیں کیتا
دیکھن والے نوں جدوں وی میں دیکھیا
اوبدے لہو وچ دوڑا دیوا دیکھیا

فیر دکھ رنگی چنگی

بین و جاؤ بین، عورت اپنے بل وچوں نکل آوے گی
ابے عورت نے اپنا ای رونا سکھیا اے
ابے درختاں نے پچھیاں جیسی مکاری سکھی اے
ابے کناریاں نے سمندر لٹنے سکھے نہیں
سمندروں کناریاں نال جھوٹھ بولد اے
سمندروں وچھڑی موج میری چانچھر مرگئی
وقت دیاں اکھاں پتھر ہویاں
تے میری پتھر دے پتھراں تے تھن لکھ دتا.....

بین و جاؤ بین

عورت اپنے ہنچھواں نال وضو کر لندی اے
تے ہر راتے چن دی روٹی پکا کے
اپنیاں لکیراں ساڑ چھڑ دی اے.....

مینوں پکھن والیا بس!!

جا! کئی، کئی، کئی

اک رنگی چنگی

اکھ رنگی چنگی

میں رنگی چنگی

مائے نی مائے!
چھاواں دی راکھی کون کرے
ساتی دا زہر ہن کون پیئے!
میں کلی روندی ہسدی آں
دکھاں دی راکھی کون کرے
ہن بھل بھلیکھے نیں دل دے اندر
داغاں نوں پاکی کون کرے
دل گڈی بن کے اڈوی گیا
ڈوراں نوں پھیماں کون کہوے
جگ و مدے تے مٹی ڈگدی اے
ہن روح دعا پاپن کتھے رہوے
ککراں دے رنگ وی اڈ گئے نیں
پھیماں نوں لالی کون کہوے
زہر، ضمیر، تے دل دی راکھی
مٹی دی کنکول کرے

12 اکتوبر 1983ء

کونج اپنی چھالے کے اڑ گئی

اکھاں کیہ نہیں لہراں نہیں
 موت کیہ خیر منگن آوندی میرے گھر
 بے ضمیر اناں رہندیاں میرے گھر
 ویکھاں تے فیرویکھدی جاواں لہو دے ننگے پیر
 اکھاں کیہ نہیں لہراں نہیں
 اکھاں سٹ کے دل وی سٹ کے خالی پنجرے وچ بیٹھی آں
 من مک جاوے تے انسان کنا سنان ہو جاندا اے
 ویکھاں کیہ!

اکھاں کیہ نہیں لہراں نہیں
 لہو دی ناکی چادر واسطے کافی نہیں ہندی
 پیر ننگے رہ جاندا نہیں
 بھکھ ننگی رہ جاندا اے
 اکھ ننگی رہ جاندا اے
 اکھاں کیہ نہیں لہراں نہیں

علم کما کے دل کیوں رویا
 ہو راکھاں توں راز وی کھویا
 اکھاں کیہ نہیں لہراں نہیں

وقت، ندامت، میرا ماں پئے کھاندے نہیں
 تے موت وی پتہ نہیں کدوں گھر آوے گی
 دیوے دی چھال بچھ وی گئی
 تے کونج اپنی چھالے کے اڑ وی گئی

○

میں اٹھی دی چھاں وی اٹھی اے

وے درختا! چھاں سٹ دے

نہیں تے لوکی چھاں نال سڑیل جاون گے

آ، میں اپنی چھاں توں مک جاندی آل

توں اپنی چھاں توں مک جا

پر اسیں مک کے کتھے جاواں گے

سولی وی چھاں

نہراں وی چھاں

گناہواں وی چھاں

تے ساڑی کوئی چھاں سانوں وکھ نیوں ہون دیوے گی

جھلٹھے! تے پتے ہوا اپنی سانبھدی اے

تے جے توں ٹٹ گئی سولی وی چھاں نے تینوں لہجہ لینا

میں پاگل دیاں اکھاں پاگل ہونیاں

تے وٹے یار ہو گئے!

سارے اپنے اپنے سپ دے ڈنگے ہوئے نیں

کیہدے کوواں زہر منگل

میرے جسم واسطے اک ہتھ زہر دیندے نیں

تے میں کشکول دے سارے ہتھ پھیلائے سن!

پر اک چٹا پھل مر گیا تے اک کالا پھل مر گیا

ہتھ مر گئے

تے میں کشکول جیسا موسم بنا لیا۔

کئی میرے ایس موسم نوں کالا کہندے نیں

پر پتہ نہیں ایہناں نوں!

کشکول مر کے میرے اندر زندہ ہویا وے!

دسو میرے من وچ کنیاں اکھاں تے یکنے ہتھ رہندے نیں
کدی مینوں بلا کے ویکھ!

میں کشکول وچ بہہ کے تیرے کول آواں گی
سکے گرن گرن کے اپنے آپ نوں نہ خرچ
اوکھا ویلا ای، لنگھدا ویلا ای

توں کیہ جاندا این

لے گل دے اسیں پیدا ہو گئے

لے گل دے اسیں مرجاناں اے

اسیں کجھ نہیں جان دے

کھید کھیدو، ویلا تھوڑا بے

تے لذتاں بہتیاں بے

میں گھردیاں منڈیراں منگیاں

تے پنچھی آپے میرے گھر آگئے

میں موسم منگے، تے اکھاں رس گئیاں!

تے موسم اکھاں نال اٹ گئے!

اسمان، زمین تے سورج

ر اکو ای کوزے وچ ونڈ دتا

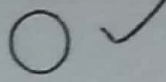
رات بھر بھر کے جدوں گھنٹی دی وارج ہوئی
 اک چیک نال بلہ سی دتے جاندے نیں
 اوہ کہندے نیں بھی ایسہ گاگری وچ ددھ تے ددھ دی مہک وانگر
 ازان مگدی ہوئی
 شعلواں شبنم نوں چکن آون گیان
 لوئی دیر تک تے اہتھے بیٹھ
 یارا! ددھ نوں اگ دا ابلا دینا اے
 جدوں وی سورج دی آمد آمد ہندی اے
 اگ اگ نوں پچھان لگ پیندی اے
 انہاں کنڈیاں وچ اگ
 انہاں پھلاں وچ اگ
 میرے من وچ اگ
 فیروں کہند اپیا ایں
 آہو یارا!

اگ نے کل مینوں اک گل آکھی
 تینوں ویکھ کے میں قد و قد ہو جاندی آں
 اگ لہرا لہرا کے مینوں آپیناں جیہاں وکھاوے
 تے آکھے چل کتے بہہ کے گلاں کریئے
 پچھیا، توں کون!
 آکھیا، میں ایس ویلے چھاں نوں لگی ہوئی اگ واں
 میں آکھیا، چھاں دے تاں بیٹھ بہہ کے میں اگ سیکی سی
 توں کچھ کر بیٹھی
 اوہنے آکھیا، چھاں داتے تیرا اک جذبہ سی
 تے اگ مراد
 ٹھٹھرے بہتاں دی مراد اگ ہی ہو سکدی اے

چپ دی سانجھ

کیہنئے دیوے اگ بالی
 گھرتوں باہر کیہڑا اے
 گھڑی دے نال کندھ رہندی
 تے بدن تے میرے مرجاندے سارے لوکی
 کھ کر کے میرا اوہ اپنے کوڑ تاپن!
 نتھی کر کے مینوں ساہ لیندا
 تے میری مٹی ونگ انتظار کردی رہندی
 پر میں نکلی دے لیرے لئی دعا منگی
 جدوں دعاواں اسمانوں ڈگدیاں
 میں جتی بنا لیندی
 تے سوہنی ہو جاندی
 جدوں کوئی نیویں پالیندا
 میں اکھاں میٹ لیندی
 ڈنڈیاں نے رولا پایا
 تے میرے گناہ وی لٹے گئے
 فیر میں کدی سحری نہ ہوئی
 لوکی توبہ نال کدوں نوندے میں
 نہراں دا رولا پاؤ
 میری چیچی نہ دیکھو مینوں وی دیکھو
 اوہ وڈی ہو کے مینوں ملی
 تے میری نکلی گواچ گئی
 میں کنے ورھے اوہدے کھڈونے بناؤندی رہی
 پر اوہ جوان ہو گئی

کیسہ اوہدا سفر، کیسہ میرا سفر،
کچھ کنیاں میراں اوہدے کول ہون گیاں
آپے میرا دوپٹہ بن دیوے گی
پر جنے تے سانوں کھیت کہندے نیں
اسیں کدی کدی مٹھکھ مٹاواں گیاں

سورج مٹی تے مویا، کتھے گھر میرا
 چن بالیا کینے
 کینے کھوہ نال پیاس بجھائی
 میرے دن کول کوئی چن نہیں
 ہری دھپ سورج منگدی
 مویاں اکھاں نال مینوں نہ دیکھ!
 جیوندی اکھ موت دا سوال کردی اے
 میں ثواب تے عذاب دیاں ٹاکیاں نال
 اپنی چادر بنائی
 اے میری فقیری کوئی ہو رب منگدی اے
 میرے گھر وچ وسن والیو اتو!
 اک کندھ جسم اے
 اک کندھ روح اے
 اک کندھ میری ضرورت اے
 تے آخری کندھ دا میں سفر کردی پئی آں
 تے خواہش تے چادر پاندی میں سڑیل گئی!
 تے چن اسمان دے سینے تے سڑیل گیا
 میرے ویٹھے تے کندھاں دے پرچھاویں نہیں
 میری رات چن نہیں سورج منگدی اے
 میرے پھل درختوں ڈگ پئے
 میری رات دن دی گواہی دیندی اے
 دے سپا!
 میرے زہر نہ پھول

مہر دا ڈنگ میرے کول وی ہے
نی اکھے!

میرے دیویاں وی جیسے کالی اے
نی اگے! پئی کیوں پے گئی ایس
وے چھرا!

میرے کول وی چپ
نی بیٹے!

میں تیری گود ضرور ہری کراں گی
نی اکھے! توں میرے راز کیہ رکیتے
نی راتے!

توں سویر تک میرا انتظار کر
نی شرے!

تیرے جیسی رنڈی نہیں دیکھی
اگ وٹ کے میں نیویں ہندی جاواں
وے دلا! اگ ساڑتے چپ ہو جا

کھنکول دا طرف نہ گن
پہلی واری رات ہتھیں آئی اے
چلی اکھاں میٹ کے چلے

انھی کندھ وی من وچ وس جاندی اے
ساڑے بوہے کندھ چڑھی
تے پنہاں نے گھنڈ کندھے

نی ہوائے!

ایڈے سچ نہ بولیا کر

نی زندگیئے!

تینوں کئے پنہاں دیواں

موسم سورج دے محتاج ہوئے

کندھ کتھے بناواں

وے سپا!

میں اپنی چھاں دی بین بنائی

تے تینوں مکر سکھائے

کیہ کھیڈ، کھیڈنی زمیناں نال

آہولی ہولی چپ وٹ لے

اک دن توں میری رسی تے اعتبار کریں گا

فیر میری چھاں دے وٹے گئیں

وے پرندے آہلنا چھڈ گئے، انسان ایڈا چپ سی

اک دن میرا وی موسم آئے گا

میرے اک پاسے رب

تے اک پاسے انسان ہوئے گا

تے فیر انسان لباس دی قسم نہیں کھاوے گا

انسان مٹی ول نہیں دیکھے گا

تے اکھاں کولوں خیرات نہیں منگے گا

اگ چپ ہو جاوے گی،

فیر میں دکھ تے انسان دی دکھو دکھ منجی ڈاہواں گی

تے مٹی دی مٹھی نوں انسان دی جاگ لاواں گی

میرے سارے موسم خرچ ہو جاوون گے

میں مکدتی مکاندی وی اوس نوں انسانی کھرے وچ لاکھاراں گی

میرے موسم تے صرف آسمان دا ای نہیں زمین دا وی حق اے

میرا پہلا سلام گناہ اے

تے دوجا سلام زمین اے

میری رات دی قسم پھل کھاندے نیں

میں زمین نوں اکو ہی واج ماری اے
کوئی آوے دیکھے
میں کڈی شرم فروش کڑی آں

پورنے

اگ نچ کے مٹی تے رڑھ وی گئی
 ہن پکی روٹی سڑوی گئی
 میں پورنے پاندی رہندی آں
 تختی نوں سیاہی لڑوی گئی
 اگ بلدی بلدی بسدی رہی
 تے لکڑی نوں گون پھڑاوی گئی
 مٹی وچ مٹ کے روح وی ربا!
 ہنچھواں وچ مٹی گنہ وی چھڈی

18 نومبر 1983ء

پر چھانویں

خیال اے ترنا چاہید اے
 پر آگ داتے پر چھانویں ہند اے
 ایسے سانوں لنگھن دیوے گی
 پیراں توں مٹی ڈگدی جاندی اے کدھرے زمین ہی نہ گواچ جاوے
 میرا خیال اے سانوں اپنے اپنے عذاب وچ ترنا چاہید اے
 میرے کول تے آسمان دی رات دی کوئی دمڑی وی نہیں
 آگ دے ساہواں وچ موسم کداں سزا دے
 جداں کوئی وی چیز سزا جاندی اے
 تے محول انسان نوں فنکیاں کر چھڈ دے نیں
 خیال اے ترنا چاہید اے

ساڈیاں پر چھانویں دا مٹی دا بھانجرو کھیا ای
 پر چھانویں دا گھر کیہر اے
 خیال اے ترنا چاہید اے
 پر ساریاں راہواں وچ پر چھانویں رہندے نیں
 اید کی مٹی دیاں ستیاں ہویاں اکھاں نیں
 میرا خیال اے ترنا چاہید اے
 پر چھانویاں نال ترنا چاہید اے
 تے پر چھانویاں دی وی کوئی آگ ہندی اے
 زمین رہن واسطے تھوڑی تے دوڑن واسطے ہستی ہندی اے
 سہراں وچ انسان دی تریسہ دا پر چھاواں رہ گیا
 تے پیر دا کنڈا رتا ہو گیا!

مالی

مالی! باغ دے بوہے تے ویلاں چڑھاون توں پہلاں ایہہ دس دے
 کہ موسم دی ایہہ تصویر لکڑ کدوں ہوئی سی
 تے کیہڑے پھل رات نوں سوندے نیں
 وے مالی!

توں پھلاں توں پہلاں جاگ جانا ایس
 یاں پھل تیرے توں پہلاں جاگ جائدے نیں
 وے مالی!

رنگ برنگیاں پھلاں لئی
 توں اکوئی رنگ خاک دا کھودا رہندا ایس
 تے خاک دی چپ نوں کدی پھل کردا ایس، کدی کنڈا کردا ایس
 ہاں فیروالی! پھل جدوں مردے نیں، توں مردا نہیں
 کنڈیاں دیاں ساریاں پیراں دا رنگ
 تے تیرا رنگ اکوئی کیوں ایس؟
 توں ہر بوٹے دا مالک ایس

یاں ہر بوٹا تیرا مالی اے
 ہر پھل توں پہلاں تیری آس خاک ہندی
 اے وی مالی!

تے خاک توں پہلاں توں ہندا ایس
 وے مالی! ایہہ تیری ہٹی اے
 پر خاک تے ایک تر کڑی اے

پر دس مالی!
 ایہہ کنڈے تے پھل توں ویچدا رہندا ایس
 کدی خاک وی ویچی آ؟

نہیں مالی!

ایسہ خاک تے تیری پیڑ ہوئی

پر دس مالی!

ایسہ پھل بتے سچے نیس

کہ ایسہ کنڈے بتے سچے نیس

یاں توں کنڈیاں توں سچا ایس؟

یاں خاک تیرے توں دی سچا اے؟

دس مالی!

خاک، پھل تے کنڈیاں دا

مکھ سچا اے؟

یاں تیرا مکھ سچا اے؟

دس مالی!

پھل کدوں گاں کر دے نیس

تے کنڈے کیسہ سچ نہیں نیس؟

دس مالی!

تیرے مکھ تے پھماں دے مکھ تے

رنگ کیوں لنگھدے رہندے نیس

تے ساریاں بوٹیاں دی چھماں تیری چھماں

خاک دے سینے تے

کیڈیاں رسدیاں رہندیاں نیس

ایسہ چھماں کالیاں چھماں دا

خاک نوں پر چھماں اے

یاں تینوں پھماں چھماں دا اے

سن مالی!

